दैनिक
राज्य लोकतंत्र
नवी दिशा... नवे विचार...

आजचे पंचांग

वार: सोमवार दिनांक: २ नोव्हेंबर २०२६ माह (अमावस्यांत): आश्विन माह (पूर्णिमांत): कार्तिक पक्ष: कृष्ण पक्ष तिथी: अष्टमी तिथी (दुपारी ०१:१० पर्यंत), त्यानंतर नवमी तिथी नक्षत्र: आश्लेषा नक्षत्र (पहाटे ०३:४६ पर्यंत), त्यानंतर मघा नक्षत्र योग: शुभ योग (दुपारी १२:०६ पर्यंत), त्यानंतर शुक्ल योग करण: कौलव करण (दुपारी ०१:१० पर्यंत), त्यानंतर तैतील करण चंद्र राशी: कर्क राशी (पहाटे ०३:४६ पर्यंत), त्यानंतर सिंह राशी सूर्य राशी: तूळ राशी

सुपर स्पेशालिटी डॉक्टर होण्याची संधी; १८ नोव्हेंबर अंतिम मुदत!

पुणे । प्रतिनिधी

वैद्यकीय पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केलेल्या डॉक्टरांना सुपर स्पेशालिटी क्षेत्रात करिअर करण्याची संधी उपलब्ध झाली आहे. नॅशनल बोर्ड ऑफ एक्झामिनेशन इन मेडिकल सायन्सेसने नीट सुपर स्पेशालिटी २०२६ परीक्षेची नोंदणी प्रक्रिया सुरू केली आहे. मात्र, अर्जासाठी १८ नोव्हेंबर ही अंतिम मुदत असल्याने इच्छुक डॉक्टरांना कागदपत्रांची पूर्तता आणि पात्रतेची पडताळणी वेळेत करावी लागणार आहे.

आरएनआय : MAHMAR/2021/85884 | सोमवार, दि. २ नोव्हेंबर २०२६ | वर्ष - २ | अंक - ३९ | पाने - ४ | पुणे/पिंपरी-चिंचवड

‘मतचोरी’च्या विषयावर मोदींची कसोटी; राजकीय प्रत्युत्तर देणार की पंतप्रधानपदाची प्रतिष्ठा राखणार?

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
नवी दिल्ली / प्रतिनिधी

दिल्लीतील रामलीला मैदानावर रविवारी, १ नोव्हेंबर २०२६ रोजी झालेल्या इंडिया आघाडीच्या महारॅलीने देशाच्या राजकारणात नवा संघर्ष उभा केला आहे. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी, केंद्रीय गृहमंत्री अमित शहा आणि मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांच्यावर काँग्रेस नेते आणि लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते राहुल गांधी यांनी थेट आरोप केले. ‘मतचोरी’च्या आरोपांवरून मोदी आणि शहा यांच्यावरही कायदेशीर कारवाई केली जाईल, असा इशारा त्यांनी दिला. आता या आरोपांना पंतप्रधान मोदी स्वतः राजकीय भाषेत प्रत्युत्तर देणार की पंतप्रधानपदाची प्रतिष्ठा राखत संस्थात्मक पातळीवर उत्तर देणार, हा चर्चेचा केंद्रबिंदू बनला आहे.

या सभेपूर्वी काँग्रेस अध्यक्ष मल्लिकार्जुन खरगे यांच्या निवासस्थानापासून सोनिया गांधी, राहुल गांधी, अखिलेश यादव आणि ममता बॅनर्जी यांच्यासह इंडिया आघाडीच्या प्रमुख नेत्यांनी खुल्या बसमधून रामलीला मैदानापर्यंत मोर्चा काढला. मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांच्या राजीनाम्याची मागणी आणि मतदारयाद्यांच्या विशेष सखोल पुनरावलोकन प्रक्रियेतील कथित अनियमिततांचा निषेध, हा या आंदोलनाचा प्रमुख मुद्दा होता.

राहुल गांधी यांनी निवडणूक याद्यांमधून १३.७ कोटी मतदारांची नावे वगळल्याचा आरोप केला. त्यांच्या दाव्यानुसार, देशातील प्रत्येक सात मतदारांपैकी एकाचे नाव म्हणजेच सुमारे १७ टक्के मतदारांची नावे हटवण्यात आली. २०२४ च्या लोकसभा निवडणुकीतील सत्ताधारी आणि विरोधकांमधील मतांच्या फरकापेक्षा हा आकडा मोठा असल्याचा युक्तिवादही त्यांनी केला. मात्र, हे आकडे आणि त्यामागील आरोप यांची स्वतंत्र पडताळणी होणे आवश्यक आहे. निवडणूक आयोगाने मतदारयादीतील दुबार आणि अपात्र नोंदी हटवण्याची प्रक्रिया असल्याचे सांगत राजकीय पक्षपाताचे आरोप फेटाळले आहेत. चुकीने नाव वगळले गेलेल्या मतदारांना पुन्हा नोंदणीची संधी असल्याचेही आयोगाचे म्हणणे आहे.

राहुल गांधी यांनी ज्ञानेश कुमार यांना पदावरून हटवण्याची मागणी करत, त्यानंतर मोदी आणि शहा यांच्यावर कारवाई केली जाईल, असे जाहीर केले. दुसरीकडे, केंद्रीय गृहमंत्री अमित शहा यांनी या सभेच्या वेळेवर आणि १९८४ च्या शीखविरोधी दंगलींच्या स्मृतिदिनावरून काँग्रेसवर टीका केली. भाजपकडून विरोधकांच्या आरोपांना राजकीय प्रत्युत्तर देण्यास सुरुवात झाली आहे.

मात्र, या सगळ्या राजकीय आरोप-प्रत्यारोपांत सर्वांत महत्त्वाचा प्रश्न निवडणूक प्रक्रियेवरील जनतेच्या विश्वासाचा आहे. मतदारयाद्यांमधून नावे वगळली गेली असतील, तर त्याची कारणे आणि आकडेवारी पारदर्शकपणे समोर आली पाहिजे. आरोप निराधार असतील, तर आयोगाने पुराव्यांसह त्यांचे खंडन केले पाहिजे. लोकशाहीत प्रश्न विचारणे हा विरोधकांचा अधिकार आहे; त्याचवेळी आरोपांची सत्यता तपासणे हीही तितकीच महत्त्वाची बाब आहे.

पंतप्रधान मोदींनी या आरोपांना केवळ विरोधकांचा राजकीय हल्ला म्हणून उत्तर द्यायचे की निवडणूक प्रक्रियेबाबतचे प्रश्न गांभीर्याने घेऊन तथ्यांसह भूमिका मांडायची, याकडे देशाचे लक्ष लागले आहे. कारण पंतप्रधानांचे उत्तर हे केवळ एका राजकीय पक्षाला दिलेले प्रत्युत्तर नसते; ते देशातील लोकशाही संस्थांवरील विश्वासाशीही जोडलेले असते.

मोदींची तुलना रावणाशी; काँग्रेस कार्यकर्त्यांना ‘वानरसेने’ची उपमा!

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
नवी दिल्ली : प्रतिनिधी

देशातील निवडणूक प्रक्रियेवरून सत्ताधारी आणि विरोधकांमधील संघर्ष आता राजकीय आरोप-प्रत्यारोपांच्या नव्या टप्प्यावर पोहोचला आहे. तेलंगणाचे मुख्यमंत्री ए. रेवंत रेड्डी यांनी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांची तुलना रावणाशी करत काँग्रेस कार्यकर्त्यांना ‘वानरसेना’ असे संबोधले. दिल्लीतील रामलीला मैदानावर इंडिया आघाडीच्या वतीने आयोजित मतचोरीविरोधी सभेच्या पार्श्वभूमीवर त्यांनी हे विधान केले. त्यामुळे निवडणूक प्रक्रियेवरील चर्चेबरोबरच राजकीय भाषेच्या पातळीवरही नवा वाद निर्माण झाला आहे.

दिल्लीतील तेलंगणा भवन येथे काँग्रेस पदाधिकारी आणि कार्यकर्त्यांना संबोधित करताना रेवंत रेड्डी म्हणाले की, मोदींना पराभूत करण्यासाठी तेलंगणातील काँग्रेसचे कार्यकर्ते दिल्लीत दाखल झाले आहेत. त्यांनी पंतप्रधानांची तुलना रामायणातील रावणाशी केली, तर काँग्रेसच्या कार्यकर्त्यांना रावणाविरुद्ध लढणाऱ्या वानरसेनेची उपमा दिली.

रामायणातील वानरसेनेचा दाखला देत त्यांनी काँग्रेस कार्यकर्त्यांच्या आंदोलनाला राजकीय संघर्षाचे स्वरूप दिले. विशेष म्हणजे, विशेष सखोल मतदार यादी पुनरीक्षण (एसआयआर) प्रक्रियेत आतापर्यंत १३.७ कोटी मतदारांची नावे वगळण्यात आल्याचा दावा त्यांनी केला. आगामी काळात आणखी सात कोटी नावे वगळली जाऊ शकतात, अशी भीती व्यक्त केली. काही वृत्तसंस्थांच्या वृत्तांत हा संभाव्य आकडा २० कोटी असल्याचेही नमूद आहे. मात्र, हे आकडे रेवंत रेड्डी यांचे राजकीय आरोप असून, त्यांना देशभरातील अधिकृत वगळलेल्या मतदारांची प्रमाणित आकडेवारी समजता कामा नये.

रेड्डी यांनी गरीब, दलित, आदिवासी आणि अल्पसंख्याक मतदारांना लक्ष्य करून मतदार याद्यांमधून नावे हटवली जात असल्याचा आरोप केला. बिहार, महाराष्ट्र आणि पश्चिम बंगालमधील निवडणुकांमध्येही मतदारांची नावे वगळण्याचा फायदा भाजपला झाल्याचा दावा त्यांनी केला. या आरोपांचे स्वतंत्र पुरावे आणि निवडणूक आयोगाचे स्पष्टीकरण अद्याप महत्त्वाचे आहे.

दरम्यान, तेलंगणातून सुमारे १५ हजार कार्यकर्त्यांना सभेसाठी आणण्याचे नियोजन होते; मात्र विशेष रेल्वेगाड्यांच्या मागणीला रेल्वेकडून अपेक्षित प्रतिसाद मिळाला नसल्याचा आरोपही रेड्डी यांनी केला. तरीही मोठ्या संख्येने कार्यकर्ते दिल्लीत पोहोचल्याचे त्यांनी सांगितले.

या संपूर्ण आंदोलनाचा केंद्रबिंदू आता मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार आणि एसआयआर प्रक्रिया ठरली आहे. एका बाजूला विरोधक मतदारांची नावे वगळल्याचा आरोप करत आहेत, तर दुसरीकडे निवडणूक आयोगाच्या प्रक्रियेची पारदर्शकता आणि कायदेशीरता तपासली जाणे आवश्यक आहे. राजकीय उपमा आणि घोषणांपलीकडे मतदारांचा मतदानाचा अधिकार सुरक्षित आहे का, याचे उत्तर आकडेवारी आणि अधिकृत पुराव्यांतून मिळणे गरजेचे आहे.

आणीबाणीची आठवण करून वर्तमानातील प्रश्न टाळता येणार नाहीत!

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
मुंबई । प्रतिनिधी

ठाणे : निवडणूक प्रक्रियेतील कथित गैरप्रकारांवरून देशात राजकीय संघर्ष तीव्र होत असताना मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी काँग्रेसच्या आणीबाणीच्या इतिहासाचा आधार घेत विरोधकांवर पलटवार केला आहे. ठाण्यात भाजपच्या वतीने आयोजित 'लोकशाही वाचवा' मोर्चात बोलताना त्यांनी काँग्रेसने १९७५ मध्ये संविधान आणि लोकशाही संस्थांना कमकुवत केल्याचा आरोप केला. मात्र, विरोधकांच्या आजच्या आरोपांना उत्तर देण्यासाठी पुन्हा ५० वर्षांपूर्वीच्या आणीबाणीचा दाखला देणे कितपत पुरेसे आहे, हा प्रश्नही उपस्थित होतो.

फडणवीस यांनी १९७५ मधील अलाहाबाद उच्च न्यायालयाच्या निकालाचा संदर्भ दिला. तत्कालीन पंतप्रधान इंदिरा गांधी यांची निवडणूक न्यायालयाने रद्द केल्यानंतर काँग्रेस सरकारने घटनादुरुस्त्यांच्या माध्यमातून न्यायालयीन हस्तक्षेप मर्यादित करण्याचा प्रयत्न केल्याचा आरोप त्यांनी केला.

आणीबाणीच्या काळातील ४२ व्या घटनादुरुस्तीमुळे मूलभूत अधिकारांच्या संरक्षणाला धक्का बसल्याचेही त्यांनी नमूद केले. १९७७ मध्ये जनता पक्ष सत्तेवर आल्यानंतर घटनात्मक संरक्षण पुन्हा मजबूत करण्यासाठी प्रयत्न झाल्याचे ते म्हणाले.

दरम्यान, मतदार याद्यांमधून बेकायदेशीर बांगलादेशी घुसखोरांची नावे हटवण्याच्या मुद्द्यावर त्यांनी आक्रमक भूमिका घेतली. शेवटच्या घुसखोराचे नाव वगळले जाईपर्यंत संघर्ष सुरू राहील, असा इशाराही त्यांनी दिला.

मात्र, मतदार यादीतील संशयित नावे आणि प्रत्यक्ष बेकायदेशीर स्थलांतरित यांच्यातील फरक स्पष्ट करणे आवश्यक आहे. नागरिकत्वाचा पुरावा, मतदारांची सुनावणी आणि कायदेशीर प्रक्रिया या बाबीही तितक्याच महत्त्वाच्या आहेत. काँग्रेसच्या आणीबाणीच्या चुका गंभीर होत्याच; पण त्यामुळे आजच्या सत्ताधाऱ्यांना निवडणूक आयोगाच्या कामकाजावरील प्रश्नांपासून सूट मिळत नाही. लोकशाहीचे संरक्षण हे विरोधकांपुरते किंवा सत्ताधाऱ्यांपुरते मर्यादित नसते.

आधी निवडणूक आयुक्तांचा हिशेब, मग मोदी-शहांना जाब!

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
नवी दिल्ली । वृत्तसंस्था

देशातील निवडणूक प्रक्रियेच्या पारदर्शकतेवर प्रश्न उपस्थित करत विरोधकांनी आता थेट निवडणूक आयोगाविरोधात संघर्षाची भूमिका घेतली आहे. दिल्लीतील रामलीला मैदानावर इंडिया आघाडीच्या वतीने आयोजित सभेत लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते राहुल गांधी यांनी मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांच्या राजीनाम्याची मागणी करत केंद्र सरकारलाही थेट आव्हान दिले. 'आधी ज्ञानेश कुमार, मग मोदी-शहा!' असा स्पष्ट इशारा देत त्यांनी विरोधकांचा पुढील राजकीय संघर्ष अधोरेखित केला.

राहुल गांधी यांनी २०२४ च्या लोकसभा निवडणुकीनंतर १३.७ कोटी मतदारांची नावे मतदार यादीतून वगळल्याचा आरोप केला. एकूण मतदारसंख्येच्या सुमारे १५ टक्के मतदारांवर परिणाम झाल्याचा दावा करत त्यांनी निवडणूक आयोगाच्या आकडेवारीवरच प्रश्नचिन्ह उपस्थित केले. त्यांच्या मते, ही बाब केवळ प्रशासकीय त्रुटी नसून निवडणूक प्रक्रियेच्या विश्वासार्हतेशी संबंधित गंभीर प्रश्न आहे. मात्र, या आकडेवारीचा नेमका संदर्भ आणि वगळलेल्या मतदारांची अधिकृत पडताळणी याबाबत आयोगाकडून स्पष्टीकरण अपेक्षित आहे. 'तुमच्याकडे कितीही पैसा आणि सत्ता असली, तरी तुम्ही राज्यघटनेपेक्षा मोठे नाही,' असे सांगत राहुल गांधी यांनी मोदी आणि अमित शहा यांना लक्ष्य केले. ममता बॅनर्जी, अखिलेश यादव आणि तेजस्वी यादव यांनीही निवडणूक प्रक्रियेवरून सरकारवर हल्लाबोल केला. या सभेत तब्बल २० विरोधी पक्ष सहभागी झाले. मात्र, विरोधकांच्या आरोपांइतकेच महत्त्वाचे आव्हान म्हणजे या आरोपांना ठोस पुराव्यांसह न्यायालयीन आणि घटनात्मक लढ्याची दिशा देणे. लोकशाही वाचवण्याच्या घोषणांपलीकडे आता निवडणूक प्रक्रियेवरील प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर देशाला मिळणे आवश्यक आहे.

दिवाळीच्या तोंडावर महागाईचा फटका; व्यावसायिक गॅस आणि सीएनजी महागला!

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
नवी दिल्ली : प्रतिनिधी

दिवाळीच्या खरेदीची लगबग सुरू असतानाच सर्वसामान्य नागरिकांच्या खर्चात आणखी वाढ होण्याची चिन्हे आहेत. नोव्हेंबर महिन्याच्या पहिल्याच दिवशी व्यावसायिक एलपीजी सिलिंडरच्या किमतीत १० रुपयांची वाढ करण्यात आली असून, मुंबईत सीएनजीचे दरही प्रतिकिलो एक रुपयाने वाढले आहेत. घरगुती गॅसचे दर स्थिर ठेवण्यात आले असले, तरी व्यावसायिक इंधन महागल्याचा अप्रत्यक्ष भार ग्राहकांवर पडण्याची शक्यता आहे. दिल्लीमध्ये १९ किलोच्या व्यावसायिक सिलिंडरची किंमत २,८१० रुपयांवरून २,८२० रुपये झाली आहे. मुंबईत हा दर २,७७४ रुपयांवर पोहोचला आहे. विशेष म्हणजे, यापूर्वी १ ऑक्टोबर रोजी दिल्लीमध्ये याच सिलिंडरच्या किमतीत ६२.५० रुपयांची वाढ झाली होती. म्हणजेच व्यावसायिक गॅसच्या किमतींमध्ये सातत्याने चढ-उतार सुरू आहेत. दुसरीकडे, १४.२ किलोच्या घरगुती सिलिंडरची किंमत ९४२ रुपयांवर कायम आहे. मात्र, हॉटेल, रेस्टॉरंट, ढाबे आणि केटरिंग व्यावसायिकांसाठी गॅस हा महत्त्वाचा खर्च असल्याने दरवाढीचा परिणाम खाद्यपदार्थांच्या किमतींवर होऊ शकतो. मुंबईत सीएनजीचा दर आता प्रतिकिलो ९० रुपये झाला आहे. मध्यपूर्वेतील युद्धजन्य परिस्थितीमुळे नैसर्गिक वायूच्या किमती वाढल्याचे कारण दिले जात आहे. इंडियन ऑइलच्या ऐतिहासिक आकडेवारीनुसार, नोव्हेंबर २०१४ मध्ये दिल्लीतील व्यावसायिक सिलिंडर १,४४९ रुपयांना मिळत होता. नोव्हेंबर २०२५ मध्ये तो १,९९०.५० रुपयांवर होता.

१३ दिवसांत जखम भरली म्हणून ॲसिड हल्ला सौम्य ठरतो? न्यायालयाच्या निकालाने पीडितांच्या वेदनांबाबत गंभीर प्रश्न

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
नवी दिल्ली : वृत्तसंस्था

ॲसिड हल्ला म्हणजे केवळ शरीरावर पडलेले रासायनिक द्रव्य नव्हे; तो माणसाच्या शरीरावर, आत्मसन्मानावर आणि आयुष्यावर होणारा गंभीर आघात असतो. अशा गुन्ह्यांमध्ये कायद्याची भूमिका किती कठोर असावी आणि जखमेच्या परिणामांचे मोजमाप नेमके कशाच्या आधारे करायचे, हा प्रश्न अलाहाबाद उच्च न्यायालयाच्या अलीकडील निकालामुळे पुन्हा ऐरणीवर आला आहे. जखम १३ दिवसांत भरली, शरीरावर दिसणारे व्रण राहिले नाहीत किंवा शरीराच्या कार्यक्षमतेवर कायमस्वरूपी परिणाम झाला नाही, तर भारतीय दंड संहितेचे कलम ३२६-अ लागू होणार नाही, असे न्यायालयाने स्पष्ट केले. मात्र, या कायदेशीर कसोटीमुळे ॲसिड हल्ल्याच्या पीडितांच्या वेदना आणि त्यांना मिळणाऱ्या न्यायाबाबत अस्वस्थ करणारे प्रश्न निर्माण झाले आहेत.

या प्रकरणात तीरथराज या आरोपीला रायबरेली सत्र न्यायालयाने ॲसिड हल्ल्याच्या गुन्ह्यात कलम ३२६-अ अंतर्गत दोषी ठरवले होते. त्याला दहा वर्षांच्या सक्तमजुरीची शिक्षा आणि २० हजार रुपयांचा दंड सुनावण्यात आला होता. अभियोजन पक्षाच्या म्हणण्यानुसार, पीडिताच्या मानेवर, डोक्यावर, छातीवर, पाठीवर, मनगटावर आणि मांडीवर रासायनिक द्रव्यामुळे भाजल्याच्या जखमा झाल्या होत्या. शरीराच्या सुमारे ३५ टक्के भागावर या जखमा झाल्याचा दावा करण्यात आला होता.

मात्र, अलाहाबाद उच्च न्यायालयातील न्यायमूर्ती सुभाष विद्यार्थी यांच्या खंडपीठाने वैद्यकीय पुराव्यांचा विचार केला. घटनेनंतर १३ दिवसांनी, ३० मार्च २०१७ रोजी जारी झालेल्या वैद्यकीय प्रमाणपत्रात शरीरावर जखम किंवा दिसणारे व्रण नोंदवलेले नव्हते. पुढील उपचारांचा किंवा जखमांच्या दीर्घकालीन परिणामांचा तज्ज्ञ वैद्यकीय पुरावाही न्यायालयासमोर नव्हता. त्यामुळे कलम ३२६-अ अंतर्गत आवश्यक असलेला गंभीर आणि दीर्घकालीन परिणाम सिद्ध होत नसल्याचे न्यायालयाने मानले.

न्यायालयाने कलम ३२६-अ मधील 'बर्न्स' या शब्दाचा अर्थ इतर नमूद जखमांच्या संदर्भात लावला. कायमस्वरूपी किंवा अंशतः नुकसान, विद्रूपीकरण, अपंगत्व अथवा गंभीर दुखापत यांच्याप्रमाणेच भाजण्याच्या जखमांचाही शरीरावर काही काळ टिकणारा परिणाम असणे आवश्यक असल्याचे निरीक्षण नोंदवले. त्यामुळे कलम ३२६-अ अंतर्गतची दोषसिद्धी रद्द करून आरोपीला कलम ३२४ अंतर्गत दोषी ठरवण्यात आले. या कलमात कमाल तीन वर्षांच्या शिक्षेची तरतूद आहे. आरोपीने तीन वर्षांपेक्षा अधिक कारावास भोगल्यामुळे न्यायालयाने त्याच्या सुटकेचे आदेश दिले.

या निकालातील कायदेशीर मुद्दा आणि त्यातून निर्माण होणारा सामाजिक प्रश्न वेगळे ठेवणे आवश्यक आहे. न्यायालयाने आरोपीला निर्दोष ठरवलेले नाही; ॲसिडसदृश संक्षारक पदार्थ टाकून दुखापत केल्याचे पुरावे मान्य करून कमी शिक्षेच्या कलमाखाली दोषी ठरवले आहे. तरीही प्रश्न असा आहे की, एखादी जखम १३ दिवसांत भरली म्हणजे त्या व्यक्तीने सहन केलेल्या वेदना, उपचारांचा त्रास, मानसिक धक्का आणि संभाव्य भविष्यातील परिणाम संपले असे मानायचे का? वैद्यकीय प्रमाणपत्रात व्रण नोंदलेला नाही, याचा अर्थ हल्ल्याची तीव्रता किंवा पीडिताचा अनुभव नगण्य होता, असा सरळ निष्कर्ष काढता येतो का?

ॲसिड हल्ल्याच्या प्रकरणात केवळ जखमेचा कालावधी नव्हे, तर रासायनिक द्रव्याचे स्वरूप, जखमेची खोली, उपचारांची गरज, तज्ज्ञांचे मत आणि दीर्घकालीन परिणाम यांची सखोल तपासणी महत्त्वाची ठरते. या प्रकरणात अशा पुराव्यांचा अभाव न्यायालयाने अधोरेखित केला; पण त्यामुळे तपास आणि वैद्यकीय पुरावे गोळा करण्याच्या प्रक्रियेवरही प्रश्न उपस्थित होतात. पीडिताला योग्य वैद्यकीय तपासणी आणि तज्ज्ञांचे मत मिळवून देण्यात यंत्रणा कमी पडली असेल, तर त्या त्रुटींचा परिणाम अखेरीस त्यालाच भोगावा लागणार का?

न्यायालयाने कायद्याचा अर्थ लावणे आवश्यक आहे; मात्र कायद्याची अंमलबजावणी करताना पीडिताच्या वास्तवाकडे दुर्लक्ष होणार नाही, याचीही काळजी घेतली पाहिजे. ॲसिड हल्ल्याची गंभीरता केवळ त्वचेवर उरलेल्या व्रणांनी मोजली जाऊ नये. अन्यथा, जखम भरली की गुन्ह्याची गंभीरताही कमी झाली, असा चुकीचा सामाजिक संदेश जाण्याचा धोका आहे. न्यायाचा उद्देश केवळ कलमांची तांत्रिक पूर्तता नसून पीडिताला न्याय मिळवून देणे हाही आहे.

संपादकीय

विरोधाचा अधिकार हाच लोकशाहीचा कणा: पंतप्रधानांच्या दाव्यांचे वास्तव

राष्ट्रीय एकता दिनानिमित्त एकता नगर येथे बोलताना पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी विरोधी पक्षांवर गंभीर आरोप केले. देशाविरोधात कटकारस्थान रचले जात असून, विरोधी पक्ष 'विरोधी' नसून 'अवरोधी' बनले आहेत, असा दावा त्यांनी केला. तसेच, परदेशातील भेटी आणि अफवा पसरवून देशात अस्थिरता निर्माण केली जात असल्याचा सूर त्यांनी लावला. मात्र, लोकशाहीच्या गाभ्याचा विचार करता, सरकारला जाब विचारणे, धोरणांवर आक्षेप घेणे आणि शांततापूर्ण आंदोलन करणे हा कोणत्याही विरोधी पक्षाचा किंवा सामान्य नागरिकाचा असंविधानिक ठरवता न येणारा मूलभूत हक्क आहे. या हक्कांना 'देशविरोधी' ठरवणे लोकशाहीच्या मूळ भावनेशी विसंगत कसे ठरते, याचे सविस्तर विश्लेषण खालीलप्रमाणे आहे:

१. प्रश्न विचारणे आणि धोरणांचे मूल्यमापन: विरोध नव्हे, लोकशाहीचे कर्तव्य

लोकशाही व्यवस्था ही एकतर्फी निर्णयांवर चालत नाही, तर ती संवादावर आणि टीकेवर आधारित असते. जेव्हा विरोधक महागाई, बेरोजगारी, नोटबंदी, जीएसटी किंवा आर्थिक विषमतेवर प्रश्न उपस्थित करतात, तेव्हा ते सरकारच्या कारभाराचे वास्तव जनतेसमोर मांडत असतात.

* घटनात्मक अधिकार: भारतीय संविधानाच्या कलम १९ (१)(अ) नुसार प्रत्येक नागरिकाला अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याचा अधिकार आहे. यामध्ये सरकारच्या धोरणांवर टीका करण्याचा अधिकारही समाविष्ट आहे.

* जेव्हा पंतप्रधान किंवा सत्ताधारी पक्ष या कायदेशीर व लोकशाही मार्गाने विचारल्या जाणाऱ्या प्रश्नांना 'अवरोध' किंवा 'देशाविरोधी कट' असे संबोधतात, तेव्हा ते अनवधानाने का होईना, संविधानाने दिलेल्या हक्कांवरच प्रश्नचिन्ह उभे करतात. विरोधकांना प्रश्न विचारण्यापासून रोखणे हा संविधानाच्या मूळ आत्म्याला हरवण्यासारखा प्रकार आहे.

२. आंदोलनाचा अधिकार आणि 'दिमागी नक्षली' हा शब्दप्रयोग

पंतप्रधानांनी भाषणात 'दिमागी नक्षली' असा शब्दप्रयोग करून सरकारविरोधी विचार करणाऱ्या किंवा आंदोलनांचा मार्ग निवडणाऱ्या घटकांवर निशाणा साधला.

* लोकशाहीत शांततापूर्ण मार्गाने निदर्शने करणे, सरकारविरोधात आवाज उठवणे आणि अन्यायाविरुद्ध रस्त्यावर उतरणे हा प्रत्येक नागरिकाचा मूलभूत अधिकार आहे. शेतकरी आंदोलन असो वा निवडणूक आयोगाच्या पारदर्शकतेवर शंका उपस्थित करणारे राहुल गांधींसारखे नेते असोत, पुराव्यांसह जाब विचारणे हा देशाच्या हिताचा भाग आहे.

* आंदोलकांना किंवा प्रश्न विचारणाऱ्यांना थेट 'देशविरोधी शक्ती' किंवा 'अस्थिरता निर्माण करणारे' ठरवणे म्हणजे नागरिकांच्या असंतोषाला दडपून टाकण्याचा मार्ग आहे. टीका सहन न होणे ही लोकशाहीची नव्हे, तर हुकूमशाहीची लक्षणे मानली जातात.

३. राहुल गांधींचा इशारा आणि उत्तरदायित्वाचा प्रश्न

दुसऱ्या बाजूला, काँग्रेस नेते राहुल गांधी यांनी निवडणूक आयोगातील कथित अनियमिततेचे पुरावे असल्याचे सांगत संबंधित अधिकाऱ्यांना उत्तरदायी धरले जाईल, असा स्पष्ट इशारा दिला आहे.

* संस्थांची स्वायत्तता टिकवणे आणि पारदर्शकता मागणे हा कोणत्याही जागरूक लोकशाहीचा भाग आहे. जेव्हा सत्ताधारी पक्ष किंवा यंत्रणांमध्ये त्रुटी आढळतात, तेव्हा त्यावर बोट ठेवणे हे विरोधकांचे मुख्य कर्तव्य असते.

* याला 'कटकारस्थान' किंवा 'देशाची प्रतिमा मलीन करण्याचा प्रयत्न' म्हणून हिणवणे म्हणजे स्वतःवरील टीकेपासून पळ काढण्याचा प्रयत्न ठरतो.

निष्कर्ष:

पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी देशाच्या सुरक्षेचा आणि विकासाचा मुद्दा मांडताना विरोधकांच्या भूमिकेला देशविरोधी ठरवणे राजकीयदृष्ट्या सोयीचे वाटू शकते; परंतु प्रत्यक्षात हा नागरिकांच्या आणि विरोधकांच्या मूलभूत अधिकारांचा संकोच आहे. सरकारमधील त्रुटी दाखवणे, धोरणांचा जाब विचारणे आणि शांततापूर्ण मार्गाने निषेध नोंदवणे हा कोणताही गुन्हा नसून ती सशक्त लोकशाहीची ओळख आहे.

जेव्हा शासनकर्ते प्रश्न विचारण्याच्या अधिकारालाच 'अराजकता' किंवा 'कट' म्हणून पाहू लागतात, तेव्हा खरी लोकशाही धोक्यात येते.

निगडी सेक्टर २२ मधील ६४० रिक्त सदनिकांमध्ये घुसखोरी करू नका!

न्यायालयाचा 'जैसे थे' आदेश लागू; अनधिकृत ताबा घेणाऱ्यांवर कारवाईचा महापालिकेचा इशारा

३,४४० सदनिका पूर्ण; २,८८० लाभार्थ्यांना हस्तांतरित, तर ६४० सदनिका न्यायालयीन आदेशामुळे अद्याप रिक्त

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
पिंपरी-चिंचवड । प्रतिनिधी

निगडी येथील सेक्टर क्रमांक २२ मधील झोपडपट्टी पुनर्वसन प्रकल्पातील रिक्त असलेल्या ६४० सदनिकांमध्ये अनधिकृत प्रवेश अथवा अतिक्रमण करू नये, असे आवाहन पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिकेने केले आहे. या सदनिकांमध्ये जबरदस्तीने प्रवेश करून ताबा घेण्याचे प्रयत्न होत असल्याचे निदर्शनास आले असून, अशा प्रकारांमध्ये सहभागी असणाऱ्यांवर नियमानुसार कारवाई करण्यात येईल, असा इशाराही प्रशासनाने दिला आहे.

केंद्र शासनाच्या जवाहरलाल नेहरू राष्ट्रीय नागरी पुनर्निर्माण अभियान (गपछणठ्) तसेच शहरी गरीबांसाठी मूलभूत सेवा (BSUP) योजनेंतर्गत निगडी सेक्टर क्रमांक २२ येथे झोपडपट्टी पुनर्वसन प्रकल्प राबविण्यास मंजुरी देण्यात आली होती. या प्रकल्पात एकूण ११ हजार ७६० सदनिकांच्या बांधकामाचे नियोजन करण्यात आले होते. त्यापैकी ३ हजार ४४० सदनिकांचे बांधकाम पूर्ण झाले असून, २ हजार ८८० सदनिका पात्र लाभार्थ्यांना हस्तांतरित करण्यात आल्या आहेत.

दरम्यान, या प्रकल्पासंदर्भात मुंबई उच्च न्यायालयात दावा दाखल करण्यात आला आहे. न्यायालयाने दिलेल्या स्थगिती आदेशामुळे उर्वरित ६४० सदनिकांचे वाटप आणि बांधकामासंदर्भातील पुढील कार्यवाही थांबविण्यात आली आहे. या प्रकरणात अद्याप कोणताही नवीन कायदेशीर बदल झालेला नसून, न्यायालयाचे 'जैसे थे' आदेश लागू आहेत.

मात्र, या न्यायालयीन आदेशाच्या पार्श्वभूमीवरही काही नागरिकांकडून रिक्त सदनिकांमध्ये जबरदस्तीने प्रवेश करून अनधिकृत ताबा घेण्याचे प्रयत्न होत असल्याच्या तक्रारी महापालिकेला प्राप्त झाल्या आहेत. तसेच काही व्यक्ती इतर नागरिकांना सदनिकांमध्ये घुसखोरी करण्यासाठी प्रवृत्त करीत असल्याचेही प्रशासनाच्या निदर्शनास आले आहे.

या पार्श्वभूमीवर महापालिकेने स्पष्ट केले आहे की, न्यायालयाच्या आदेशानुसार प्रकल्पाची सद्यस्थिती जैसे थे ठेवणे बंधनकारक आहे. त्यामुळे सदनिकांचे वाटप, बांधकाम किंवा अन्य कोणतीही कार्यवाही करण्यास सध्या परवानगी नाही. नागरिकांनी रिक्त सदनिकांमध्ये अनधिकृतपणे प्रवेश करणे, ताबा घेणे अथवा अतिक्रमण करणे टाळावे. अन्यथा संबंधितांविरुद्ध नियमानुसार कठोर कारवाई करण्यात येईल, असे महापालिका प्रशासनाने स्पष्ट केले आहे.

बिल्डर-अधिकाऱ्यांच्या संगनमताने शहराचे वाटोळे!

नगरसेवक शीतल शिंदे यांचा महापालिका प्रशासनावर भ्रष्टाचाराचा गंभीर आरोप; १२ लाचखोर अधिकाऱ्यांच्या चौकशीची मागणी

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
पिंपरी-चिंचवड । प्रतिनिधी

पिंपरी-चिंचवड महापालिकेतील नगररचना आणि बांधकाम विभागाच्या कारभारावर प्रश्नचिन्ह उपस्थित करत नगरसेवक विजय उर्फ शीतल शिंदे यांनी प्रशासनावर भ्रष्टाचाराचे गंभीर आरोप केले आहेत. बिल्डरांना अनधिकृत बांधकामांसाठी अभय, महापालिकेच्या हक्काच्या भूखंडांमध्ये फेरफार, रुग्णालयातील नियमांचे उल्लंघन आणि नदीपात्रातील अतिक्रमणांकडे जाणीवपूर्वक दुर्लक्ष होत असल्याचा दावा त्यांनी केला. नवीन आयुक्तांच्या कार्यकाळात तब्बल १२ अधिकारी लाच घेताना पकडले गेल्याचे सांगत या प्रकरणांची निष्पक्ष चौकशी करून दोषींवर फौजदारी गुन्हे दाखल करण्याची मागणी शिंदे यांनी शनिवारी (ता. ३१) पत्रकार परिषदेत केली.

जुन्या पुणे-मुंबई महामार्गावरील गरवारे कंपनीच्या जागेतील महालक्ष्मी डेव्हलपर्सच्या प्रकल्पात महापालिकेला मोबदल्यापोटी मिळालेला भूखंड दर्शनी भागात नसल्याचा आक्षेप त्यांनी घेतला. तसेच प्रीमियर कंपनीच्या जागेतील 'द सेंट्रल पार्क' प्रकल्पात आयटूआर योजनेंतर्गत महापालिकेला मुख्य रस्त्यालगत मिळणे अपेक्षित असलेला अमेनिटी स्पेसचा भूखंड न देता मागील बाजूचा कमी मूल्याचा भूखंड देण्यात आल्याचा आरोप केला. यामुळे महापालिकेचे कोट्यवधी रुपयांचे नुकसान झाल्याचे त्यांचे म्हणणे आहे. शहरातील सर्व आयटूआर प्रकल्पांची चौकशी करून संबंधित नगररचना व बांधकाम अधिकाऱ्यांवर कारवाई करावी, अशी मागणी त्यांनी केली.

चिंचवड येथील गॅलेक्सी को-ऑपरेटिव्ह हाउसिंग सोसायटीमध्ये मंजूर बांधकाम आराखड्यापेक्षा ३३६ चौरस मीटरहून अधिक अतिरिक्त बांधकाम करून संपूर्ण मजला अनधिकृतपणे उभारल्याचा आरोपही त्यांनी केला. टीडीआर, इन्सेंटिव्ह एफएसआय आणि ॲन्सिलरी एफएसआयच्या नावाखाली हे बांधकाम करण्यात आल्याचा दावा आहे. या मजल्याच्या विक्रीतून सुमारे अडीच कोटी रुपयाचा गैरव्यवहार झाल्याचा आरोप करत संबंधित बांधकाम व्यावसायिक, आर्किटेक्ट आणि अधिकाऱ्यांचे तांत्रिक ऑडिट करून फौजदारी कारवाई करावी, अशी मागणी शिंदे यांनी केली.

चिंचवडमधील डॅफोडिल्स प्रकल्पातील बांधकामाबाबतही त्यांनी गंभीर आक्षेप नोंदवले. प्रत्यक्षात ७.५ मीटर रुंदीचा रस्ता असताना कागदपत्रांमध्ये शिफ्टेड बाउंड्री दाखवून तो नऊ मीटर रुंद असल्याचे दर्शवण्यात आल्याचा आरोप आहे. इमारतीत पार्किंगसाठी ७.१ मीटर उंची ठेवून त्यावर आठ मजल्यांचे बांधकाम करण्यात आले. नियमानुसार दोन जिने आवश्यक असताना एकच जिना असून स्वतंत्र अग्निशमन जिनाही नसल्याचा दावा त्यांनी केला. अशा परिस्थितीत अग्निशमन विभागाची एनओसी कशी मिळाली, असा सवाल उपस्थित करत संबंधित प्रकल्पाची चौकशी आणि बांधकाम व्यावसायिकांच्या अन्य प्रकल्पांवर तातडीने तपासणी करण्याची मागणी त्यांनी केली.

चिंचवड आणि निगडी येथील लोकमान्य हॉस्पिटलमध्ये धर्मादाय नियमांचे उल्लंघन होत असल्याचा आरोपही शिंदे यांनी केला. गरीब रुग्णांना मोफत व सवलतीच्या खाटा नाकारल्या जात असल्याचे, तसेच नर्सिंग, वॉर्डबॉय, स्वच्छता आणि तांत्रिक कर्मचाऱ्यांचे अनेक महिन्यांचे वेतन थकीत असल्याचे त्यांनी सांगितले. जुन्या इमारतीचे स्ट्रक्चरल ऑडिट न करता बांधकाम सुरू असल्याने रुग्णांच्या सुरक्षिततेचा प्रश्न निर्माण झाला आहे. विनापरवाना कॅन्टीन आणि पार्किंगअभावी वाहतूक कोंडी होत असल्याने संबंधित काम तातडीने थांबवण्याची मागणी त्यांनी केली.

महापालिकेच्या नागरी सुविधांवरही त्यांनी नाराजी व्यक्त केली. बीआरटी मार्गाचे नियोजन नसल्याने वाहतुकीला अडथळे निर्माण होत असून, कचरा संकलनाच्या विस्कळीत व्यवस्थेमुळे काही भागांत पाच ते सहा दिवस कचरा उचलला जात नसल्याचा आरोप त्यांनी केला. परिणामी दुर्गंधी आणि आरोग्याच्या समस्या निर्माण होत आहेत. स्मार्ट रस्त्यांवरील अतिक्रमणे, नदीपात्रातील अतिक्रमण आणि महापालिकेच्या मोकळ्या जागांवर सुरू असलेले अनधिकृत कब्जे याकडे प्रशासन दुर्लक्ष करत असल्याचेही त्यांनी म्हटले.

नवीन आयुक्त रुजू झाल्यापासून १२ अधिकारी लाच घेताना पकडले गेल्याचा दावा करत शिंदे यांनी प्रशासनातील भ्रष्टाचाराच्या प्रश्नावर बोट ठेवले. अधिकाऱ्यांवर प्रशासनाचा अंकुश राहिला आहे का, असा सवालही त्यांनी उपस्थित केला. मुंबई महापालिकेच्या धर्तीवर पिंपरी-चिंचवडमध्येही प्रदूषण आणि सुरक्षेच्या कारणास्तव आठवड्यातून एक दिवस बांधकामे बंद ठेवण्याची मागणी त्यांनी केली.

चौकशी न झाल्यास जनआंदोलनाचा इशारा

महापालिका अधिकारी नागरिकांची कामे करण्यापेक्षा बांधकाम व्यावसायिकांकडून वसुली करण्यात अधिक व्यस्त असल्याचा आरोप शिंदे यांनी केला. मंजूर आराखडा आणि प्रत्यक्ष बांधकामातील तफावत तपासून आयुक्तांनी निष्पक्ष चौकशी करावी. संबंधित अधिकारी, बांधकाम व्यावसायिक आणि अन्य जबाबदार व्यक्तींवर दंडात्मक तसेच फौजदारी कारवाई करावी. अन्यथा नागरिकांना सोबत घेऊन तीव्र जनआंदोलन छेडण्यात येईल, असा इशाराही त्यांनी दिला.

समुद्रात वाहून जाणारे पाणी दुष्काळी शेतकऱ्यांना कधी मिळणार?

महाराष्ट्र दुष्काळमुक्तीसाठी प्रफुल्ल कदम यांचे सांगोल्यात पाच दिवसांपासून उपोषण; मराठवाडा जनविकास संघाचा जाहीर पाठिंबा

■ पिंपरी : प्रतिनिधी

राज्यातील एका बाजूला पाण्याचा महापूर, तर दुसऱ्या बाजूला पिण्याच्या पाण्यासाठी आणि जनावरांच्या चाऱ्यासाठी वणवण, अशी महाराष्ट्रातील विरोधाभासी परिस्थिती बदलण्यासाठी आता पाणीवाटप धोरणात मूलभूत बदल करण्याची मागणी जोर धरू लागली आहे. टाटा आणि कोयना धरणांतून वीज निर्मितीनंतर समुद्राकडे वाहून जाणारे पाणी दुष्काळी भागाकडे वळवावे, पशुपालकांना थेट चारा अनुदान द्यावे, यासह २३ मागण्यांसाठी प्रफुल्ल कदम यांनी सांगोला तहसील कार्यालयासमोर सुरू केलेल्या उपोषणाला पिंपरी-चिंचवडमधील मराठवाडा जनविकास संघाने जाहीर पाठिंबा दिला आहे.

संघाचे संस्थापक अध्यक्ष अरुण पवार यांनी कदम यांना पाठिंब्याचे पत्र दिले असून, शासनाने या मागण्यांची तातडीने दखल घ्यावी, अशी मागणी केली आहे. यावेळी किशोर अट्टर्गेकर, मालोजी भालके आदी उपस्थित होते.

४८.९७ टीएमसी टाटा धरणांचे पाणी दुष्काळी भागांना द्या

टाटा समूहाच्या सहा धरणांतून वीज निर्मितीनंतर समुद्राकडे जाणारे ४८.९७ टीएमसी पाणी उजनी धरण, नीरा खोरे तसेच पुणे, पिंपरी-चिंचवड, सोलापूर, धाराशिव, अहिल्यानगर, बीड, सांगली आणि सातारा जिल्ह्यांना उपलब्ध करून द्यावे, अशी प्रमुख मागणी आहे. तसेच कोयना धरणातून समुद्राकडे जाणारे ६७.०५ टीएमसी पाणी टेंभू, म्हैसाळ, जिहे-कठापूर आणि उरमोडी उपसा सिंचन योजनांच्या माध्यमातून दुष्काळी भागांकडे वळवावे, अशी मागणी करण्यात आली आहे.

उत्तर कोकणातील समुद्राकडे वाहून जाणारे पाणी समांतर जलवाहिनी किंवा बोगद्याद्वारे दुष्काळी भागांना देण्याबाबतही शासनाने दीर्घकालीन नियोजन करावे, असे आंदोलनकर्त्यांचे म्हणणे आहे.

चारा छावण्यांऐवजी थेट खात्यावर अनुदान

दुष्काळात जनावरांच्या चाऱ्याचा प्रश्न गंभीर बनतो. चारा छावण्या आणि डेपो व्यवस्थेऐवजी पशुपालकांच्या बँक खात्यात थेट अनुदान जमा करावे, अशी मागणी कदम यांनी केली आहे. मोठ्या जनावरांसाठी प्रतिदिन १५० रुपये, लहान जनावरांसाठी १०० रुपये आणि शेळ्या-मेंढ्यांसाठी स्वतंत्र अनुदान देणारी पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर चारा अनुदान योजना सुरू करावी, अशी मागणी आहे.

दूध उत्पादकांचे प्रलंबित अनुदान, चारा छावणी चालकांची थकीत बिले, पशुखाद्य अनुदान, फळबागांसाठी शंभर टक्के पाणी बचत अनुदान आणि दुष्काळी भागातील पिण्याच्या पाण्याचे मापदंड वाढविण्याचाही मागण्यांमध्ये समावेश आहे.

२३ मागण्यांवर शासनाच्या निर्णयाची प्रतीक्षा

दुष्काळ निर्मूलनासाठी विशेष गटाची स्थापना, विद्यार्थ्यांसाठी मदत कक्ष, दुष्काळग्रस्त कुटुंबांना आर्थिक मदत, महिलांच्या योजनांची हमी आणि कायदा-सुव्यवस्थेचे प्रश्न अशा विविध विषयांचा २३ मागण्यांमध्ये समावेश आहे.

अरुण पवार म्हणाले की, या मागण्या केवळ एका व्यक्तीच्या आंदोलनापुरत्या मर्यादित नसून शेतकरी, शेतमजूर, पशुपालक आणि दुष्काळग्रस्त कुटुंबांच्या जगण्याशी संबंधित आहेत. शासनाने दुटप्पी भूमिका न घेता या प्रश्नांवर ठोस निर्णय घ्यावा. समुद्राकडे वाहून जाणाऱ्या पाण्याचा विनियोग, न्याय्य पाणीवाटप आणि थेट आर्थिक मदत याबाबत दीर्घकालीन धोरण आखल्याशिवाय महाराष्ट्र दुष्काळमुक्त होण्याचे स्वप्न पूर्ण होणार नाही. उपोषणाची तातडीने दखल घेऊन शासनाने आंदोलकांशी चर्चा करावी, अशी मागणीही त्यांनी केली.

पिंपरी चिंचवड शहरात सरदार वल्लभभाई पटेल जयंतीनिमित्त एकता दिन उत्साहात साजरा

एकता दौड, व्याख्यान आणि संगीतमय देशभक्तीपर गीतांच्या कार्यक्रमाला नागरिकांचा उत्स्फूर्त प्रतिसाद...

■ पिंपरी : प्रतिनिधी

पिंपरी चिंचवड महानगरपालिका आणि सरदार वल्लभभाई पटेल जयंती उत्सव समिती पिंपरी चिंचवड शहर यांच्या संयुक्त विद्यमाने सरदार वल्लभभाई पटेल जयंतीनिमित्त आयोजित करण्यात आलेल्या 'सरदार प्रबोधन पर्व २०२६'ला उत्साहात सुरुवात झाली. या पर्वांतर्गत एकता दौड, व्याख्यान आणि संगीतमय कार्यक्रमासह विविध उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते.भक्ती शक्ती चौक ते निगडी उड्डाणपूल- काचघर- भेळ चौक - अशा मार्गानै एकता दौडचा समारोप भक्ती शक्ती चौक येथे झाला.

एकता दौड सुरू करण्याआधी सर्वानी ''भारत माता की जय'' अशा घोषणा करीत देशभक्तीमय वातावरण निर्माण केलै होते तसेच सर्वांनी ''आम्ही,सत्यनिष्ठापूर्वक शपथ घेतो की, आम्ही राष्ट्राची एकता, अखंडता व सुरक्षा अबाधित राखण्यासाठी स्वतःला समर्पित करू आणि आमच्या देशवासियांमध्ये हा संदेश पोचविण्यासाठी देखील भरीव प्रयत्न करू. आम्ही ही शपथ आपल्या देशाची एकता टिकवून ठेवण्याच्या भावनेने घेत आहोत, जी सरदार वल्लभभाई पटेल यांच्या दूरदृष्टी व कार्यामुळे राखणे शक्य झाली आहे. तसेच आम्ही देशाची अंतर्गत सुरक्षा सुनिश्चित करण्याकरीता आमचे स्वतः चे योगदान देण्याचा सुद्धा सत्यनिष्ठापूर्वक संकल्प करीत आहोत.'' अशी राष्ट्रीय एकतेची शपथ घेत देशात एकता व अखंडता राखण्याचा निर्धार केला.शपथेचे वाचन प्रफुल्ल पुराणिक यांनी केले. सरदार वल्लभभाई पटेल यांच्या राष्ट्रीय एकता आणि अखंड भारताच्या निर्मितीतील योगदानाचे स्मरण करण्याच्या उद्देशाने आयोजित करण्यात आलेल्या या उपक्रमात क्रीडा,कला व सांस्कृतिक समितीचे सभापती कैलास कुटे,माजी नगरसदस्य नामदेव डाके, उप आयुक्त पंकज पाटील,सह शहर अभियंता बापू गायकवाड,जनता संपर्क अधिकारी प्रफुल्ल पुराणिक यांच्यासह शेकडो नागरिकांनी उत्स्फूर्त सहभाग घेतला. सायंकाळी 'वर्तमान भारतासाठी सरदार पटेल यांच्या विचारांची प्रासंगिकता' या विषयावर प्रा.महिपतराव ठाकूर यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आलेहोते, त्यामध्ये त्यांनी सरदार वल्लभभाई पटेल यांच्या विचारांचे आणि त्यांच्या राष्ट्रनिर्मितीतील योगदानाचे महत्त्व विशद करण्यात आले. त्यानंतर निगडी प्राधिकरण येथील ग. दि. माडगूळकर नाट्यगृह येथे 'अपरिचित सरदार गाथा' हा संगीतमय कार्यक्रम पार पडला.महापौर रवि लांडगे तसेच आयुक्त डॉ.विजय सूर्यवंशी यांच्या मार्गदर्शनाखाली व उपायुक्त पंकज पाटील यांच्या अधिपत्याखाली क्रीडा विभागामार्फत कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते.

दैनिक राज्य लोकतंत्र हे पत्र मुद्रक, प्रकाशक मालक सीमा भिमराव मस्के यांनी जगमित्र प्रिंटर्स ॲण्ड सेल्स कॉर्पोरेशन सुमतीनगर, जालना रोड, बीड येथे छापून कार्यालय दैनिक राज्य लोकतंत्र, राजीव गांधी चौक, कॅनाल रोड, बीड, ता.जि. बीड, ४३११२२ (महाराष्ट्र) येथे प्रकाशित केले. **संपादक** - सीमा मस्के (मोकाशे) । **कार्यकारी संपादक** - सुभाष विलासराव चौरे या अंकात प्रकाशित झालेल्या मजकुरातील मतांशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही. न्यायालयीन वाद बीड न्यायकक्षेत. EMAIL- RAJYALOKTANTRA@GMAIL.COM NO.L SB/BEED RNP-206/2024-26

सारांश वृत्त

हवेली तालुक्यात दुष्काळ निवारणासाठी प्रशासन सरसावले; सोमवारी महत्त्वपूर्ण आढावा बैठक!

पुणे : प्रतिनिधी

हवेली तालुक्यातील संभाव्य पाणीटंचाई आणि दुष्काळसदृश परिस्थितीचा सामना करण्यासाठी आता स्थानिक प्रशासन पूर्णपणे ॲक्शन मोडमध्ये आले आहे. राज्य शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार, तालुक्यातील विविध गावांमध्ये भेडसावणाऱ्या समस्यांवर मात करण्यासाठी प्रशासनाने जय्यत तयारी सुरू केली आहे.

याच पार्श्वभूमीवर, तालुक्याचा सविस्तर आढावा घेण्यासाठी सोमवारी सकाळी ११:०० वाजता हवेली पंचायत समितीच्या महात्मा गांधी सभागृहात एका महत्त्वपूर्ण आढावा बैठकीचे आयोजन करण्यात आले आहे.

या बैठकीत प्रामुख्याने खालील मुद्द्यांवर सविस्तर चर्चा आणि उपाययोजना केल्या जाणार आहेत:

* पाणीटंचाई आणि टँकरचे नियोजन: टंचाईग्रस्त गावांमध्ये पिण्याच्या पाण्याची टंचाई भासू नये म्हणून उपाययोजना करणे.
* शेती व पिकांची परिस्थिती: दुष्काळामुळे बाधित झालेल्या शेती पिकांचा आढावा घेणे.
* चारा व जनावरांचे प्रश्न: पशुधनासाठी चारा छावण्या आणि पाण्याच्या उपलब्धतेबाबत नियोजन करणे.
* ग्रामीण भागातील मूलभूत सुविधा: पाणीटंचाईच्या काळात ग्रामीण नागरिकांना भेडसावणाऱ्या इतर समस्यांचे निवारण करणे.

सदर बैठकीला तालुक्यातील सर्व संबंधित विभागाचे वरिष्ठ अधिकारी, महसूल प्रशासन आणि लोकप्रतिनिधी उपस्थित राहणार असून, टंचाई निवारणासाठी तातडीने ठोस पावले उचलली जाण्याची शक्यता आहे.

पुणे मेट्रोच्या विस्ताराला वेग; 3 नोव्हेंबरला मार्गिका-३चे उद्घाटन, टप्पा-२चे भूमिपूजन!

पंतप्रधान नरेंद्र मोदी दूरदृश्य प्रणालीद्वारे करणार उद्घाटन; बालेवाडीत मुख्यमंत्री फडणवीस, दोन्ही उपमुख्यमंत्री आणि केंद्रीय मंत्र्यांची उपस्थिती

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

पुणे : प्रतिनिधी

पुणे आणि पिंपरी-चिंचवडच्या सार्वजनिक वाहतूक व्यवस्थेच्या दृष्टीने महत्त्वाचे असलेले दोन मेट्रो प्रकल्प मंगळवार, ३ नोव्हेंबर २०२६ रोजी पुढील टप्प्यात प्रवेश करणार आहेत. माण-हिंजवडी ते शिवाजीनगर या मेट्रो मार्गिका-३चे उद्घाटन आणि पुणे मेट्रो टप्पा-२चे भूमिपूजन एकाच कार्यक्रमात होणार आहे. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या हस्ते दूरदृश्य प्रणालीद्वारे हा सोहळा पार पडणार आहे.

सकाळी १०.३० वाजता बालेवाडी येथील श्री शिवछत्रपती क्रीडा संकुलातील बॅडमिंटन हॉलमध्ये हा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला आहे. या सोहळ्याला राज्यपाल जिष्णु देव वर्मा, मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, केंद्रीय मंत्री मनोहर लाल, उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे आणि उपमुख्यमंत्री सुनेत्रा पवार यांच्यासह केंद्रीय व राज्य मंत्रिमंडळातील मंत्री, खासदार, आमदार आणि अन्य मान्यवर उपस्थित राहणार आहेत.

हिंजवडीसारख्या मोठ्या आयटी क्षेत्राला शिवाजीनगरशी जोडणाऱ्या मार्गिका-३कडे नोकरदार, विद्यार्थी आणि प्रवाशांचे लक्ष लागले आहे. या मार्गिकेमुळे पुण्यातील वाहतूक कोंडी कमी होण्यास आणि सार्वजनिक वाहतुकीला चालना मिळण्यास मदत होईल, अशी अपेक्षा आहे. मात्र, प्रत्यक्ष प्रवासी सेवा, नियमितता आणि जोडमार्गांची उपलब्धता यावरच या प्रकल्पाचा नागरिकांना होणारा फायदा ठरणार आहे.

पत्रकारांसाठी सकाळी १० वाजेपर्यंत कार्यक्रमस्थळी पोहोचण्याचे आवाहन करण्यात आले असून अधिकृत प्रेस

कार्ड अनिवार्य आहे. मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्याशी संवादासाठी पीएमआर-४ येथे व्यवस्था करण्यात आली आहे. बालेवाडी स्टेडियमवरून पीएमआर-४ (इन्फोसिस) येथे जाण्यासाठी बसची सुविधाही उपलब्ध असेल, अशी माहिती पीएमआरडीएचे जनसंपर्क अधिकारी पुरुषोत्तम सांगळे यांनी दिली.

प्रवाशांचा मेट्रोतून उतरल्यानंतरचा पुढील प्रवास सुलभ व्हावा, यासाठी बहुविध वाहतूक व्यवस्थेचे एकत्रीकरण (मल्टिमोडल इंटिग्रेशन) केले जात आहे. त्याअंतर्गत स्थानकाबाहेर पडताच पीएमपीएमएलच्या बसेस, रिक्षा, ॲप-आधारित टॅक्सी (ओला, उबर) आणि ई-बाईक्स उपलब्ध व्हाव्यात, यासाठी स्वतंत्र प्रवासी चढ-उतार केंद्रे (पिक-अप आणि ड्रॉप-ऑफ पॉइंट्स) तयार करण्यात येत आहेत. वाहनांच्या सुरक्षित व्यवस्थेसाठी मेट्रो स्थानकांजवळ दुचाकी आणि चारचाकी वाहनांसाठी पार्किंगची सुविधाही उपलब्ध करून देण्यात येत आहे. रस्ते वाहतुकीसोबतच पादचारी आणि सायकलस्वारांच्या सुरक्षेलाही प्राधान्य देण्यात आले आहे. त्यासाठी स्वतंत्र सायकल मार्ग, प्रशस्त पदपथ, पादचारी मार्ग ओलांडण्याची व्यवस्था आणि पादचारी पूल उभारण्यात येत आहेत. यामुळे विशेषतः हिंजवडी परिसरातील वाहतूक कोंडी कमी होण्यास मदत होणार आहे.

शिक्षक भरतीत मुलाखतीचे वजन घटवले; संस्थाचालकांची मनमानी खरोखर थांबणार?

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

पुणे । प्रतिनिधी

शिक्षक भरतीतील संस्थाचालकांच्या मनमानीला आळा घालण्यासाठी शिक्षण विभागाने मुलाखतीचे महत्त्व मर्यादित करण्याचा निर्णय घेतला आहे. मुलाखतीसह होणाऱ्या निवड प्रक्रियेत संस्थाचालकांच्या मुलाखतीसाठी आता केवळ १० गुण निश्चित करण्यात आले आहेत. मात्र, भरती प्रक्रियेत वर्षानुवर्षे समोर येणारे आर्थिक गैरव्यवहार आणि शिफारशींचे आरोप पाहता, केवळ गुणांचे प्रमाण कमी करून पारदर्शकता निर्माण होणार का, हा महत्त्वाचा प्रश्न आहे.

पवित्र पोर्टलमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या शिक्षक अभियोग्यता व बुद्धिमत्ता चाचणी २०२५ अंतर्गत मुलाखतीसह निवड प्रकारातील नियमित फेरीची सर्वसाधारण गुणवत्ता यादी प्रसिद्ध झाली आहे. खासगी व्यवस्थापनांच्या शाळांमधील १० हजार ३२८ रिक्त पदांसाठी ११ हजार ४९३ उमेदवारांची मुलाखत आणि अध्यापन कौशल्य चाचणीसाठी शिफारस करण्यात आली आहे. या उमेदवारांची एकूण २७ हजार १४५ प्राधान्यक्रमांवर शिफारस झाली आहे.

इयत्ता पहिली ते पाचवीसाठी १,६०९ पदे, सहावी ते आठवीसाठी ४,५०५ पदे आणि नववी ते दहावीसाठी ४,२१४ पदे उपलब्ध आहेत. उमेदवारांच्या मुलाखती आणि अध्यापन कौशल्य चाचण्या ३ ते २५ नोव्हेंबरदरम्यान पूर्ण करण्याचे निर्देश देण्यात आले आहेत.

शिक्षण आयुक्त सचिंद्र प्रताप सिंह यांनी संस्थाचालकांकडून पैशांची मागणी झाल्यास लाचलुचपत प्रतिबंधक विभाग किंवा शिक्षण विभागाकडे तक्रार करण्याचे आवाहन केले आहे. मुलाखतीशिवाय निवड प्रक्रियेतील तक्रारींसाठी राज्यस्तरीय समितीही स्थापन करण्यात आली असून, तक्रारी पाठवण्याची अंतिम मुदत ७ नोव्हेंबर आहे.

प्रश्न एवढाच की, उमेदवारांना नोकरीसाठी पैसे मागणाऱ्यांवर प्रत्यक्ष कारवाई किती होते? तक्रारदारांचे संरक्षण, मुलाखतीचे चित्रीकरण आणि निवड प्रक्रियेचे सार्वजनिक ऑडिट झाल्याशिवाय पारदर्शकतेचा दावा अपुरा ठरेल.

राजकारणापलीकडची सामाजिक बांधिलकी..!

- आमदार शंकर जगताप यांचा दुष्काळग्रस्त शेतकऱ्यांना मदतीचा हात!
- ३० टन जीवनावश्यक साहित्याच्या माध्यमातून एक हजार शेतकरी कुटुंबांना आधार...
- महिनाभराचे रेशन किट आणि दिवाळी फराळाचे वितरण...

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

पिंपरी-चिंचवड । प्रतिनिधी

लोकप्रतिनिधित्व म्हणजे केवळ राजकीय जबाबदारी किंवा विकासकामांपुरते मर्यादित नसून समाजातील प्रत्येक घटकाच्या सुखदुःखात सहभागी होण्याची सामाजिक बांधिलकी असते. याच जाणिवेतून आणि सेवाभावाच्या संस्कारांतून चिंचवडचे आमदार शंकर जगताप यांनी दुष्काळग्रस्त शेतकरी कुटुंबांसाठी मदतीचा महत्त्वपूर्ण उपक्रम हाती घेतला आहे. बार्शी, भूम-परांडा, कळंब आणि गेवराई परिसरातील एक हजार गरजू शेतकरी कुटुंबांना महिनाभर पुरेल असे जीवनावश्यक साहित्याचे रेशन किट आणि दिवाळीचा फराळ देऊन त्यांच्या घरात सणाचा आनंद पोहोचवण्याचा संकल्प त्यांनी केला आहे. या उपक्रमांतर्गत तब्बल ३० टन जीवनावश्यक साहित्याचे वितरण करण्यात येणार आहे.

दुष्काळाच्या संकटामुळे ग्रामीण भागातील शेतकरी कुटुंबांसमोर आर्थिक आणि कौटुंबिक अडचणी निर्माण झाल्या आहेत. अशा परिस्थितीत या कुटुंबांच्या दैनंदिन गरजा भागविण्यासाठी आणि त्यांना दिलासा देण्यासाठी आमदार जगताप यांनी पुढाकार घेतला आहे. पिंपरी-चिंचवड सारख्या शहरी भागाचे प्रतिनिधित्व करत असतानाही ग्रामीण महाराष्ट्रातील शेतकरी कुटुंबांच्या मदतीसाठी त्यांनी उचललेले हे पाऊल सामाजिक संवेदनशीलतेचे उदाहरण ठरत आहे.

या मदत उपक्रमांतर्गत बार्शी परिसरातील शेलगाव आणि खडकलगाव येथील प्रत्येकी १५० अशा एकूण ३०० कुटुंबांना जीवनावश्यक साहित्य देण्यात येणार आहे. भूम-परांडा परिसरातील कासारी येथील १५० आणि सिरसाव येथील पारधी वस्तीतील १०० अशा २५० कुटुंबांना मदतीचा लाभ मिळणार आहे. कळंब परिसरातील गोलेगाव येथील १५० आणि दाभा येथील १०० अशा २५० कुटुंबांना रेशन किटचे वितरण करण्यात येणार आहे. तसेच गेवराई तालुक्यातील लोणाळा येथील २०० कुटुंबांनाही या उपक्रमाच्या माध्यमातून मदत पोहोचविण्यात येणार आहे. अशा प्रकारे एकूण सात ठिकाणांवरील एक हजार शेतकरी कुटुंबांना या उपक्रमाचा आधार मिळणार आहे. राज्याचे संवेदनशील मुख्यमंत्री मा.देवेंद्रजी फडणवीस हे शेतकऱ्यांच्या पाठीशी खंबीरपणे उभे आहेत. राज्य सरकार दुष्काळग्रस्त भागातील शेतकऱ्यांना दिलासा देण्यासाठी विविध स्तरांवर प्रयत्नशील आहे. शासनाच्या या प्रयत्नांना सामाजिक स्तरावर हातभार लावण्याच्या उद्देशाने हा उपक्रम राबविण्यात येत आहे. संकटकाळात केवळ शासनावर अवलंबून न राहता समाजातील सक्षम होतील.

सांगवीतील संविधान शिल्प हटवल्या प्रकरणी आंदोलनाचा दहावा दिवस; सर्वपक्षीय "संविधान सन्मान निर्धार सभा"

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

पिंपरी-चिंचवड (प्रतिनिधी)

सांगवी येथील संविधान चौकातील संविधान शिल्प हटविल्याच्या प्रकरणी काँग्रेस आणि समविचारी संघटनांच्या वतीने सुरू असलेल्या आंदोलनाचा दि.३१ ऑक्टोबर दहावा दिवस आहे. या आंदोलनाच्या माध्यमातून न्याय मिळविण्यासाठी सातत्याने पाठपुरावा सुरू असून, आंदोलनाची पुढील दिशा ठरविण्यासाठी रविवार, १ नोव्हेंबर रोजी सर्वपक्षीय संविधान सन्मान निर्धार सभेचे आयोजन करण्यात आले होते.. अशी माहिती काँग्रेसचे पिंपरी-चिंचवड शहराध्यक्ष नरेंद्र बनसोडे यांनी दिली.

यावेळी बनसोडे म्हणाले की, संविधान चौकात सुरू असलेल्या आंदोलनाचा आज दहावा दिवस आहे. आंदोलनाच्या माध्यमातून आम्ही निश्चित केलेल्या दिशेने सातत्याने वाटचाल करीत आहोत. उद्या या आंदोलनाच्या माध्यमातून एक महत्त्वाचे पाऊल उचलण्यात येणार असून, संविधान सन्मान निर्धार सभेचे आयोजन करण्यात आले आहे.रविवार, १ नोव्हेंबर रोजी सायंकाळी ५ वाजता सांगवी येथील संविधान चौकात ही सभा होणार आहे. या सभेत आंदोलनाचा आढावा घेऊन पुढील दिशा ठरविण्यात येईल. तसेच कायदेशीर लढ्याबाबत सर्वांना सोबत घेऊन सर्वानुमते निर्णय घेण्यात येईल.आंदोलनस्थळी माजी पंतप्रधान स्व. इंदिरा गांधी आणि स्व. सरदार वल्लभाई पटेल यांना जयंतीनिमित्त अभिवादन करून विनम्र आदरांजली वाहण्यात आली.

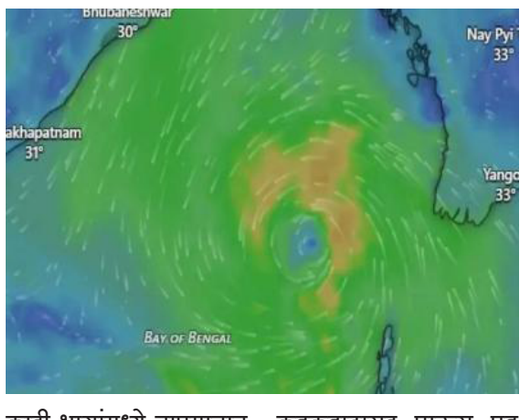
संविधानाचा सन्मान, न्याय आणि नागरिकांच्या न्याय्य हक्कांसाठी सुरू असलेला हा लढा अधिक तीव्र करण्याचा निर्धार असून आंदोलनाची पुढील दिशा सर्वांच्या सहमतीने ठरवून न्यायासाठी अधिक जोमाने लढा देण्यात येणार आहे.या संविधान सन्मान निर्धार सभेला आंबेडकरी चळवळीतील नेते, सर्वपक्षीय नेते, पुरोगामी व सामाजिक संघटनांचे पदाधिकारी, संविधानप्रेमी नागरिक तसेच बंधू-भगिनींनी मोठ्या संख्येने उपस्थित राहावे, असे आवाहन नरेंद्र बनसोडे यांनी केले आहे.

मान्सून संपला, पण अवकाळीचे संकट कायम; २१ राज्यांना हवामानाचा इशारा!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

मुंबई । प्रतिनिधी

मान्सूनचा अधिकृत हंगाम संपला असला, तरी देशातील अनेक भागांमध्ये पावसाचे संकट कायम आहे. भारतीय हवामान विभागाच्या अंदाजानुसार, महाराष्ट्रासह देशातील २१ राज्यांमध्ये पाऊस, मेघगर्जना आणि वादळी वाऱ्यांची शक्यता व्यक्त करण्यात आली आहे. काही भागांमध्ये ताशी ८० ते ९० किलोमीटर वेगाने वारे वाहू शकतात. त्यामुळे शेतीपिकांचे नुकसान, झाडे उन्मळून पडणे आणि डोंगराळ भागांत भूस्खलनाचा धोका वाढण्याची शक्यता आहे.

उत्तर प्रदेश, बिहार, दिल्ली आणि ओडिशासह अनेक राज्यांमध्ये हवामानात बदल होण्याचा अंदाज आहे. काही भागांमध्ये तापमानात ७ ते ८ अंश सेल्सिअसपर्यंत घट होऊ शकते. आग्नेय बंगालचा उपसागर आणि अंदमान समुद्र परिसरात कमी दाबाचे क्षेत्र निर्माण झाल्याने पूर्व भारतातील पावसाची तीव्रता वाढण्याची शक्यता वर्तवण्यात आली आहे. काही ठिकाणी गारपीट आणि विजांच्या कडकडाटासह पाऊस पडू शकतो.

महाराष्ट्रात विदर्भ, दक्षिण कोकण आणि मध्य महाराष्ट्रातील काही भागांत तुरळक पावसाची शक्यता आहे. मुंबई, ठाणे आणि पालघर परिसरात मात्र पुढील काही दिवस प्रामुख्याने निरभ्र हवामान राहण्याचा अंदाज आहे. ५ नोव्हेंबरपर्यंत राज्यातील कोणत्याही जिल्ह्यासाठी मुसळधार पावसाचा इशारा नसल्याचे उपलब्ध अंदाजात नमूद आहे.

अवकाळी पाऊस हा शेतकऱ्यांसाठी दुहेरी संकट ठरू शकतो. आधीच दुष्काळ, पाणीटंचाई आणि उत्पादन खर्चाच्या दबावाखाली असलेल्या शेतकऱ्यांना उभ्या पिकांचे नुकसान सहन करावे लागू शकते. त्यामुळे काढणीला आलेली पिके, फळबागा आणि कृषिमालाच्या साठवणुकीबाबत खबरदारी आवश्यक आहे.

हवामानाचा अंदाज बदलू शकतो. त्यामुळे शेतकऱ्यांनी स्थानिक हवामान विभागाच्या ताज्या सूचनांनुसार नियोजन करणे गरजेचे आ

मूल्यवर्धनातून विद्यार्थ्यांमध्ये नैतिक मूल्यांची रुजवणूक करावी : शैला निमसे

चांडोली खुर्द येथे मूल्यवर्धन शिक्षक उजळणी केंद्रस्तरीय शिक्षण परिषद उत्साहात

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

लोणी-धामणी : प्रतिनिधी

विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास साधण्यासाठी केवळ पाठ्यपुस्तकीय ज्ञान पुरेसे नसून त्यांच्यामध्ये नैतिक मूल्ये, चिकित्सक विचारक्षमता आणि सर्जनशील दृष्टिकोन रुजविणे आवश्यक आहे. यासाठी शिक्षकांनी मूल्यवर्धन उपक्रमांचा प्रभावी वापर करावा. भूमिका अभिनय आणि गटचर्चेच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांना स्वतंत्र विचार मांडण्याची, प्रश्न विचारण्याची आणि सर्जनशील अभिव्यक्तीची संधी द्यावी, असे प्रतिपादन पंचायत समिती आंबेगावच्या शिक्षणविस्तार अधिकारी शैला निमसे यांनी केले.

नवोदय, शिष्यवृत्ती आणि अन्य स्पर्धा परीक्षांमध्ये विद्यार्थ्यांनी मिळविलेल्या उल्लेखनीय यशामुळे चांडोली केंद्राने तालुक्याच्या शैक्षणिक क्षेत्रात स्वतंत्र ओळख निर्माण केली असल्याचेही त्यांनी नमूद केले.

चांडोली खुर्द (ता. आंबेगाव) येथील जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळेत जिल्हा परिषद पुणे, शांतिलाल मुथ्था फाउंडेशन आणि पंचायत समिती आंबेगावच्या गटशिक्षणाधिकारी रुपाली धोका यांच्या मार्गदर्शनाखाली मूल्यवर्धन शिक्षक उजळणी केंद्रस्तरीय शिक्षण परिषदेचे आयोजन करण्यात आले होते. या परिषदेत त्या बोलत होत्या. सरस्वती आणि क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले यांच्या प्रतिमांचे पूजन तसेच विद्यार्थ्यांच्या स्वागतगीताने परिषदेची सुरुवात झाली.

यावेळी केंद्रप्रमुख सीमा कहडणे, राहुल रहाटाडे, शांतिलाल मुथ्था फाउंडेशनच्या तालुका समन्वयक स्मिता वाळुंज, उपसरपंच अमोल दाभाडे, शाळा व्यवस्थापन समितीचे अध्यक्ष ज्ञानेश्वर वाबळे, उपाध्यक्ष अतुल इंदोरे, सदस्या प्रतिभा इंदोरे, प्रियांका इंदोरे, मुख्याध्यापक हेमराज भदाणे, दीपाली अजाब, मीना निऱ्हाळी, कृष्णराव हुले, मंगलादेवी पवार, सतीश वाव्हळ, सुनीता खेबडे, रवींद्र थोरात, नामदेव तळपे, दत्ता गोरडे, विजय थोरात, सुधीर चिखले, नीलम आल्हाट, भानुदास बटवाल आणि विशेष शिक्षिका स्वाती पडवळ यांच्यासह शिक्षक उपस्थित होते.

परिषदेत स्मिता वाळुंज यांनी 'नो हँड टेक्निक', शांतता संकेत आणि शिक्षकांची भूमिका याविषयी मार्गदर्शन केले. तज्ज्ञ मार्गदर्शक तुषार शिंदे यांनी अध्ययन निष्पत्ती आणि मूल्यवर्धन मूल्यक्षमता याचे महत्त्व स्पष्ट केले. मोनिका वाडेकर यांनी मूल्यवर्धनाची सहा लक्ष्ये आणि विविध उपक्रमांचे प्रात्यक्षिक सादर केले. त्यानंतर शिक्षकांनी गटकार्याच्या माध्यमातून वर्गातील मूल्यवर्धन उपक्रमांची प्रभावी अंमलबजावणी कशी करता येईल, याचे सादरीकरण केले.

चांडोली खुर्द येथे आयोजित मूल्यवर्धन शिक्षक उजळणी शिक्षण परिषदेत गटकार्याच्या माध्यमातून उपक्रमांचे सादरीकरण करताना शिक्षकवृंद.

या वेळी शिक्षक रोहिदास सोनवणे, शिक्षक सहकारी पतसंस्थेचे सभापती कान्होबा डोंगरे, तालुका शिक्षक संघाचे कार्याध्यक्ष विजय डोके, संदीप शिंदे, संतोष थोरात आणि शितल साबळे यांचा सन्मान करण्यात आला.

शिक्षण परिषदेचे संयोजन शिक्षिका सुरेखा उनवणे, महानंदा मगरे, परवेज तांबोळी, साधना जाधव आणि रूपाली एरंडे यांनी केले. कृष्णराव हुले यांनी स्वागत केले. निर्मला डुंबरे यांनी सूत्रसंचालन केले, तर बाळासाहेब कानडे गुरुजी यांनी आभार मानले. सामूहिक वंदे मातरम् गीताने परिषदेची सांगता झाली.

सारांश वृत्त

बंगालच्या उपसागरात 'मुरासू' चक्रीवादळ धडकले; आंध्र किनारपट्टीला ३ नोव्हेंबरला तडाख्याची शक्यता!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
भुवनेश्वर : प्रतिनिधी

बंगालच्या उपसागरात निर्माण झालेल्या कमी दाबाच्या क्षेत्राने आता चक्रीवादळाचे रूप धारण केले असून, 'मुरासू' या चक्रीवादळामुळे पूर्व किनारपट्टीवरील राज्यांची चिंता वाढली आहे. भारतीय हवामान विभागाने (खचू) दिलेल्या ताज्या माहितीनुसार, १ नोव्हेंबर २०२६ रोजी बंगालच्या उपसागरातील तीव्र कमी दाबाचे क्षेत्र अधिक तीव्र होऊन चक्रीवादळात रूपांतरित झाले. हे चक्रीवादळ ३ नोव्हेंबर रोजी आंध्र प्रदेशच्या किनारपट्टीवर धडकण्याची शक्यता वर्तवण्यात आली आहे. या संभाव्य संकटाच्या पार्श्वभूमीवर ओडिशा सरकारने दक्षिण ओडिशातील प्रशासनाला सतर्क केले असून, आपत्ती व्यवस्थापन यंत्रणांची तयारी वाढवण्यात आली आहे. विशेषतः किनारपट्टीच्या भागांमध्ये संभाव्य परिणाम लक्षात घेऊन खबरदारी घेण्याच्या सूचना देण्यात आल्या आहेत. बंगालच्या उपसागरातील नैऋत्य आणि लगतच्या पश्चिम-मध्य भागात या चक्रीवादळाची निर्मिती झाली आहे. त्यामुळे आंध्र प्रदेशच्या किनारपट्टीसह ओडिशाच्या दक्षिणेकडील भागांवर हवामानाचा परिणाम होण्याची शक्यता आहे. हवामान विभागाच्या अंदाजानुसार, हे चक्रीवादळ पुढील काळात तीव्र होऊन 'अतितीव्र चक्रीवादळा'चे रूप धारण करू शकते. आंध्र प्रदेशातील नेल्लोर ते नरसापूरदरम्यान २ नोव्हेंबरच्या मध्यरात्रीपासून ३ नोव्हेंबरच्या पहाटेपर्यंत ते किनारपट्टी ओलांडण्याची शक्यता आहे. त्यावेळी वाऱ्यांचा वेग ताशी १०० ते ११० किलोमीटर, तर झोतांचा वेग ताशी १२० किलोमीटरपर्यंत पोहोचू शकतो. ओडिशातील गंजाम, गजपती, रायगडा, कोरापुट आणि मलकानगिरी या पाच जिल्ह्यांना अतिवृष्टीचा ऑरेंज अलर्ट देण्यात आला आहे.

देशाला सर्वाधिक जीएसटी देणाऱ्या महाराष्ट्राच्या वाट्याला परतावा किती?

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
मुंबई । प्रतिनिधी

ऑक्टोबरमध्ये ३५ हजार १५० कोटींचा महसूल; केंद्राच्या करहिश्श्यात महाराष्ट्राचा वाटा ६.४४ टक्केच! राज्याच्या आर्थिक योगदानाच्या तुलनेत निधीवाटपाचा हिशेब मांडण्याची गरज

मुंबई : देशाच्या जीएसटी महसुलात महाराष्ट्राने पुन्हा एकदा अव्वल स्थान पटकावले आहे. ऑक्टोबर २०२६ मध्ये राज्यातून तब्बल ३५ हजार १५० कोटी रुपयांचा जीएसटी महसूल जमा झाला. मागील वर्षाच्या तुलनेत ही वाढ १३ टक्के आहे. देशाच्या एकूण जीएसटी संकलनात २२.९ टक्क्यांची वाढ झाली असताना महाराष्ट्राचे योगदानही मोठे राहिले आहे. मात्र, देशाच्या आर्थिक तिजोरीत सर्वाधिक योगदान देणाऱ्या महाराष्ट्राला केंद्र सरकारकडून करहिस्सा आणि अनुदानाच्या स्वरूपात किती निधी मिळतो, हा महत्त्वाचा प्रश्न पुन्हा ऐरणीवर आला आहे.

जीएसटी संकलनातील महाराष्ट्राचे अव्वल स्थान ही राज्याच्या आर्थिक व्यवहारांची आणि करआधाराची महत्त्वाची बाब आहे. मात्र, महाराष्ट्रातून जमा होणारा संपूर्ण जीएसटी केंद्राकडे जात नाही. राज्य जीएसटी (एसजीएसटी) राज्याला मिळतो, केंद्रीय जीएसटी (सीजीएसटी) केंद्राच्या महसुलात जमा होतो, तर एकात्मिक जीएसटीचे (आयजीएसटी) नियमानुसार केंद्र आणि राज्यांमध्ये वाटप केले जाते.

दुसरीकडे, केंद्राच्या कर महसुलातील राज्यांचा हिस्सा वित्त आयोगाच्या

शिफारशींनुसार निश्चित होतो. सोळाव्या वित्त आयोगाने २०२६ ते २०३१ या कालावधीसाठी केंद्राच्या विभाज्य करसंकलनातील राज्यांचा एकत्रित वाटा ४१ टक्के कायम ठेवला आहे. यामध्ये महाराष्ट्राचा स्वतंत्र वाटा ६.४४ टक्के निश्चित करण्यात आला आहे.

महाराष्ट्रासाठी ९८ हजार ३६३ कोटींची तरतूद

२०२६-२७ च्या राज्य अर्थसंकल्पीय अंदाजानुसार, केंद्राच्या करांमधील महाराष्ट्राचा हिस्सा ९८ हजार ३६३ कोटी रुपये अपेक्षित आहे. तसेच केंद्राकडून मिळणारी अनुदाने ६६ हजार ११० कोटी रुपये अपेक्षित आहेत. मात्र, या तरतुदी आणि प्रत्यक्ष मिळालेला निधी यांत फरक असू शकतो. त्यामुळे राज्याला प्रत्यक्ष किती निधी मिळाला, याचाही हिशेब जनतेसमोर येणे आवश्यक आहे.

महाराष्ट्राच्या जीएसटी संकलनाचा गौरव करताना राज्याच्या आर्थिक योगदानाच्या तुलनेत केंद्राकडून मिळणारा निधी, प्रलंबित अनुदाने, पायाभूत सुविधांसाठीची मदत आणि राज्याच्या विकासकामांसाठी उपलब्ध होणाऱ्या संसाधनांचाही विचार झाला पाहिजे.

देशाच्या आर्थिक विकासात महाराष्ट्राचा मोठा वाटा असताना राज्याच्या हक्काच्या निधीचे वाटप पारदर्शक आणि न्याय्य पद्धतीने होणे ही केंद्र सरकारचीही जबाबदारी आहे. महाराष्ट्र किती कर जमा करतो, याची आकडेवारी जाहीर होते; पण त्या योगदानाच्या तुलनेत राज्याला किती मिळते, किती मिळणे अपेक्षित आहे आणि किती प्रत्यक्ष मिळाले, याची तुलनात्मक माहितीही केंद्राने नियमितपणे प्रसिद्ध करावी. आर्थिक योगदानाचा गौरव केवळ आकड्यांपुरता मर्यादित न राहता त्याचा लाभ राज्यातील नागरिकांना विकासाच्या माध्यमातून मिळणे, हीच खऱ्या संघराज्य व्यवस्थेची कसोटी ठरणार आहे.

नोव्हेंबरमध्येही उष्णतेचा तडाखा कायम! देशातील बहुतांश भागांत तापमान सरासरीपेक्षा जास्त राहण्याचा आयएमडीचा अंदाज

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली : प्रतिनिधी

आधी निवडणूक आयुक्तांचा हिशेब, मग मोदी-शहांना जाब!

दिल्ली : देशातील निवडणूक प्रक्रियेच्या पारदर्शकतेवर प्रश्न उपस्थित करत विरोधकांनी आता थेट निवडणूक आयोगाविरोधात संघर्षाची भूमिका घेतली आहे. दिल्लीतील रामलीला मैदानावर इंडिया आघाडीच्या वतीने आयोजित सभेत लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते राहुल गांधी यांनी मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांच्या राजीनाम्याची मागणी करत केंद्र सरकारलाही थेट आव्हान दिले. 'आधी ज्ञानेश कुमार, मग मोदी-शहा!' असा स्पष्ट इशारा देत त्यांनी विरोधकांचा पुढील राजकीय संघर्ष अधोरेखित केला.

राहुल गांधी यांनी २०२४ च्या लोकसभा निवडणुकीनंतर १३.५ कोटी मतदारांची नावे मतदार यादीतून वगळल्याचा आरोप केला. एकूण मतदारसंख्येच्या सुमारे १५ टक्के मतदारांवर परिणाम झाल्याचा दावा करत त्यांनी निवडणूक आयोगाच्या आकडेवारीवरच प्रश्नचिन्ह उपस्थित केले. त्यांच्या मते, ही बाब केवळ प्रशासकीय त्रुटी नसून निवडणूक प्रक्रियेच्या विश्वासार्हतेशी संबंधित गंभीर प्रश्न आहे. मात्र, या आकडेवारीचा नेमका संदर्भ आणि वगळलेल्या मतदारांची अधिकृत पडताळणी याबाबत आयोगाकडून स्पष्टीकरण अपेक्षित आहे.

'तुमच्याकडे कितीही पैसा आणि सत्ता असली, तरी तुम्ही राज्यघटनेपेक्षा मोठे नाही,' असे सांगत राहुल गांधी यांनी मोदी आणि अमित शहा यांना लक्ष्य केले. ममता बॅनर्जी, अखिलेश यादव आणि तेजस्वी यादव यांनीही निवडणूक प्रक्रियेवरून सरकारवर हल्लाबोल केला.

या सभेत तब्बल २० विरोधी पक्ष सहभागी झाले. मात्र, विरोधकांच्या आरोपांइतकेच महत्त्वाचे आव्हान म्हणजे या आरोपांना ठोस पुराव्यांसह न्यायालयीन आणि घटनात्मक लढ्याची दिशा देणे. लोकशाही वाचवण्याच्या घोषणांपलीकडे आता निवडणूक प्रक्रियेवरील प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर देशाला मिळणे आवश्यक आहे.

पंचतारांकित हॉटेलच्या स्विमिंग पूलमध्ये विजेचा धक्का; स्लोव्हाकियन पर्यटकाचा मृत्यू!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
बंगळुरू : प्रतिनिधी

भारतभ्रमतीसाठी आलेल्या स्लोव्हाकियातील एका दाम्पत्याचा सुट्टीचा आनंद बंगळुरूमधील पंचतारांकित हॉटेलमध्ये झालेल्या भीषण दुर्घटनेमुळे शोकांतिकेत बदलला. शहराच्या मध्यवर्ती भागातील प्रसिद्ध कॉनरॅड हॉटेलच्या स्विमिंग पूलमध्ये विजेचा धक्का लागून ४५ वर्षीय पर्यटकाचा मृत्यू झाला. विशेष म्हणजे, हॉटेलमध्ये चेक-इन केल्यानंतर अवघ्या काही तासांत ही घटना घडली. त्यामुळे आलिशान हॉटेलमधील सुरक्षाव्यवस्थेवर गंभीर प्रश्न उपस्थित झाले आहेत.

मृत पर्यटकाचे नाव जुराज होर्वाट असून, त्यांची पत्नी सिल्व्हिया होतुआटोव्हा (४७) यांनी पोलिसांना दिलेल्या माहितीनुसार, हे दाम्पत्य २० ऑक्टोबर रोजी भारतात पर्यटनासाठी आले होते. त्यानंतर ३० ऑक्टोबर रोजी त्यांनी

बंगळुरूमधील कॉनरॅड हॉटेलमध्ये मुक्कामासाठी प्रवेश केला. मात्र, हॉटेलमध्ये दाखल झाल्यानंतर काही तासांतच त्यांच्या आनंदावर विरजण पडले.

पत्नी सिल्व्हिया यांनी दिलेल्या जबाबानुसार, स्विमिंग पूलच्या परिसरातून अचानक मोठा आवाज ऐकू आला. त्यामुळे त्या तातडीने पतीची चौकशी करण्यासाठी पूल परिसरात गेल्या. मात्र, तिथे पती पाण्यात निश्चल अवस्थेत पडलेले आढळले. त्यांना तातडीने बाहेर काढण्याचा प्रयत्न करण्यात आला. प्राथमिक माहितीनुसार, विजेचा धक्का लागल्याने त्यांचा मृत्यू झाल्याचा संशय व्यक्त केला जात आहे.

या घटनेमुळे हॉटेलच्या स्विमिंग पूलमधील विद्युत उपकरणांची सुरक्षितता, अर्थिंग व्यवस्था आणि नियमित देखभाल याबाबत प्रश्न निर्माण झाले आहेत. जलतरण तलावासारख्या ठिकाणी विद्युत सुरक्षेचे नियम पाळणे अत्यंत महत्त्वाचे असते. किंचित निष्काळजीपणाही जीवघेणा ठरू शकतो.

आता पोलिस तपासात विजेचा प्रवाह पाण्यात कसा उतरला, विद्युत यंत्रणेत दोष होता का आणि हॉटेल व्यवस्थापनाची निष्काळजी होती का, हे स्पष्ट होणे आवश्यक आहे. पंचतारांकित सुविधा आणि महागड्या खोल्या म्हणजे सुरक्षिततेची हमी नव्हे. या दुर्घटनेत जबाबदार कोण, याचे उत्तर तपासातून मिळणे गरजेचे आहे.

मराठवाड्याचे आठ टीएमसी पाणी रोखणार कोण? विखे पाटलांचा विरोध, मेंढेगिरी अहवालाची आठवण!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
मुंबई : प्रतिनिधी

मराठवाड्यातील पाणीटंचाईचा प्रश्न गंभीर होत असताना जायकवाडी धरणासाठी आठ टीएमसी पाणी सोडण्याच्या मुद्द्यावरून राज्यातील राजकीय संघर्ष पुन्हा तीव्र होण्याची चिन्हे आहेत. महसूलमंत्री राधाकृष्ण विखे पाटील यांनी मराठवाड्याला पाणी देण्यास स्पष्ट विरोध दर्शवला आहे. मात्र, पाणीवाटपाचा प्रश्न हा केवळ नगर जिल्ह्याच्या स्थानिक गरजांचा नसून राज्यातील जलन्याय आणि प्रादेशिक समतोलाचा आहे.

'मराठवाड्याला आठ टीएमसी पाणी देण्याचा प्रश्नच उद्भवत नाही. आमच्या भागातील पाणी ऑगस्टपर्यंत पुरवून वापरायचे आहे,' अशी भूमिका विखे पाटील यांनी मांडली. पश्चिम महाराष्ट्र आणि नगर जिल्ह्यातील धरणांमध्ये मर्यादित पाणीसाठा असल्याचे सांगत त्यांनी स्थानिक शेतकऱ्यांनाच पुरेसे पाणी मिळत नसताना मराठवाड्यासाठी पाणी कुठून आणायचे, असा सवाल उपस्थित केला.

मात्र, मराठवाड्याच्या पाणीहक्काचा विचार करताना मेंढेगिरी समितीच्या अहवालाकडे दुर्लक्ष करता येणार नाही. जायकवाडीतील पाणीसाठा निर्धारित मर्यादेपेक्षा कमी झाल्यास ऊर्ध्व भागातील धरणांमधून पाणी सोडण्यासंबंधीचे नियम आणि जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरणाचे निर्देश महत्त्वाचे ठरतात. त्यामुळे पाणी सोडण्याचा निर्णय केवळ राजकीय इच्छेवर अवलंबून राहू शकत नाही.

सध्या दुष्काळजन्य परिस्थितीचा सामना करणाऱ्या मराठवाड्याला आगामी उन्हाळ्यात पिण्याच्या पाण्याची चिंता सतावत आहे. अशा वेळी राज्यातील मंत्र्यांनी प्रादेशिक संघर्ष वाढवण्याऐवजी उपलब्ध पाण्याचे पारदर्शक नियोजन करणे अपेक्षित आहे.

नगरच्या शेतकऱ्यांचे प्रश्न महत्त्वाचे आहेतच; पण मराठवाड्याचा पाणीहक्कही तितकाच महत्त्वाचा आहे. मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी या वादात मध्यस्थी करून नियमांनुसार निर्णय घेणे आवश्यक आहे. अन्यथा पाण्याचा प्रश्न पुन्हा एकदा राजकीय प्रतिष्ठेचा विषय बनेल आणि तहान मात्र सामान्य जनतेलाच सहन करावी लागेल.

जैन समाजासाठी ५१ कोटींचे कर्ज; बहुजनांच्या सक्षमीकरणाचे काय?

५११ लाभार्थ्यांसाठी शासनाची तत्परता; दलित, आदिवासी, ओबीसी आणि वंचितांच्या आर्थिक प्रश्नांवरही अशीच संवेदनशीलता दाखवणार का?

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
मुंबई : प्रतिनिधी

जैन समाजातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांना स्वावलंबी बनविण्यासाठी राज्य शासनाने पुढाकार घेत पहिल्या टप्प्यात ५११ लाभार्थ्यांना तब्बल ५१ कोटी रुपयांचे कर्ज वितरित केले. सांस्कृतिक कार्यमंत्री ॲड. आशिष शेलार यांनी या उपक्रमाचे समर्थन करत जैन समाजाच्या धार्मिक, सांस्कृतिक आणि ऐतिहासिक वारशाच्या संवर्धनासाठीही शासन कटिबद्ध असल्याचे व्यक्ती जाहीर केले. मात्र, या निमित्ताने राज्य सरकारच्या सामाजिक आणि आर्थिक प्राधान्यक्रमाबाबत एक महत्त्वाचा प्रश्न उपस्थित होत आहे. जैन समाजाच्या आर्थिक दुर्बल घटकांसाठी सरकार पुढाकार घेत असेल, तर बहुजन, दलित, आदिवासी, ओबीसी आणि भटक्या-विमुक्त समाजातील आर्थिकदृष्ट्या वंचित घटकांसाठी अशीच तत्परता कधी दाखवणार?

जैन समाजातील प्रत्येक आर्थिकदृष्ट्या वंचित कुटुंबांना संपन्न आहे, असे म्हणणे वस्तुस्थितीला धरून ठरणार नाही. कोणत्याही समाजात आर्थिक विषमता असते आणि गरजू घटकांना मदत मिळणे आवश्यकच आहे. त्यामुळे जैन समाजातील गरजू लाभार्थ्यांना कर्जवाटप करण्यास आक्षेप घेण्याचे कारण नाही.

परंतु, सामाजिक न्यायाची संकल्पना केवळ एखाद्या समाजाच्या विकासापुरती मर्यादित राहू शकत नाही. महाराष्ट्रात आजही अनेक शिक्षण, रोजगार, उद्योगासाठी भांडवल आणि आर्थिक स्थैर्य मिळविण्यासाठी संघर्ष करावा लागत आहे.

बहुजन समाजातील तरुणांकडे कौशल्य आहे, शिक्षणाची जिद्ध आहे; मात्र उद्योग सुरू करण्यासाठी भांडवल नाही. अनेक विद्यार्थ्यांना उच्च शिक्षणासाठी कर्ज मिळवताना अडचणी येतात. ग्रामीण भागातील शेतमजूर, भूमिहीन कुटुंबे, आदिवासी पाड्यांवरील नागरिक आणि भटक्या-विमुक्त समाजातील तरुणांसमोर रोजगाराचे प्रश्न कायम आहेत. या घटकांसाठी व्याजमुक्त कर्ज, उद्योगासाठी आर्थिक मदत आणि शैक्षणिक सहाय्याच्या योजना प्रभावीपणे राबविण्याची गरज आहे.

जैन अल्पसंख्याक विकास आर्थिक महामंडळाच्या माध्यमातून ५१ कोटींचे कर्जवाटप झाले, ही बाब स्वागतार्ह आहे. परंतु, राज्यातील इतर समाजघटकांसाठी असलेल्या महामंडळांची आर्थिक क्षमता, मंजूर निधी, प्रत्यक्ष लाभार्थी आणि प्रलंबित अर्ज यांचाही शासनाने हिशेब मांडायला हवा.

जैन समाजाने मुख्यमंत्री सहायता निधीसाठी ५१ लाख रुपयांची मदत जाहीर केली, हे सामाजिक योगदानाचे उदाहरण आहे. मात्र, सामाजिक एकात्मता केवळ देणग्यांमधून नव्हे, तर सर्व समाजघटकांना समान संधी आणि न्याय्य विकासाच्या संधी उपलब्ध करून देण्यातून निर्माण होते.

आशिष शेलार यांनी जैन समाजाच्या सक्षमीकरणासाठी दाखविलेली तत्परता बहुजनांच्या प्रश्नांबाबतही दाखवावी, हीच अपेक्षा आहे. एका समाजाचा विकास दुसऱ्या समाजाच्या दुर्लक्षाच्या किंमतीवर होता कामा नये. सरकारने समाजनिहाय योजनांबरोबरच गरजेनुसार आणि वंचिततेच्या निकषांवर आधारित सर्वसमावेशक आर्थिक सक्षमीकरणाचे धोरण राबवावे. सामाजिक न्यायाच्या गप्पांपेक्षा प्रत्यक्ष लाभार्थ्यांच्या हातात मदत पोहोचणे महत्त्वाचे आहे.

महिलांचे हक्क विरुद्ध ट्रान्सजेंडर व्यक्तींचे अधिकार? सर्वोच्च न्यायालयासमोर लिंगओळखीचा पेच

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली : प्रतिनिधी

महिलांचे अधिकार आणि ट्रान्सजेंडर व्यक्तींचे अधिकार यांच्यात संघर्ष निर्माण करून एका समूहाचे हक्क दुसऱ्या समूहाच्या विरोधात उभे करायचे का, की संविधानाने दिलेल्या समानतेच्या तत्त्वानुसार दोघांचेही अधिकार सुरक्षित ठेवायचे? हा महत्त्वाचा प्रश्न आता सर्वोच्च न्यायालयाच्या दारात पोहोचला आहे. ट्रान्सजेंडर व्यक्तींना कायदेशीर लिंगओळख देणाऱ्या तरतुदींमुळे जैविक महिलांसाठी राखीव असलेले आरक्षण, नोकऱ्या, क्रीडा स्पर्धा आणि स्वतंत्र संरक्षण धोक्यात येऊ शकते, असा दावा करत 'वुमेन्स डिक्लेरेशन इंटरनॅशनल इंडिया' या महिला संघटनेने सर्वोच्च न्यायालयात याचिका दाखल केली आहे. या याचिकेमुळे देशात लिंगओळख, महिला हक्क आणि घटनात्मक समानता यांवरील चर्चा पुन्हा तीव्र झाली आहे.

२८ ऑक्टोबर २०२६ रोजी सरन्यायाधीश सूर्यकांत, न्यायमूर्ती जॉयमाल्य बागची आणि न्यायमूर्ती व्ही. मोहना यांच्या खंडपीठाने या याचिकेवर केंद्र सरकारला नोटीस बजावली. सामाजिक न्याय आणि अधिकारिता मंत्रालय, कायदा मंत्रालय तसेच आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्रालयाकडून उत्तर मागवण्यात आले. याचिका २०२६ मधील ट्रान्सजेंडर व्यक्तींच्या हक्क संरक्षण कायद्यातील दुरुस्तीला आव्हान देणाऱ्या आधीच्या याचिकांसोबत जोडण्यात आली आहे.

या महिला संघटनेने विशेषतः २०१९ च्या ट्रान्सजेंडर व्यक्तींच्या हक्क संरक्षण कायद्यातील कलम ७ आणि २०२० च्या नियमांमधील नियम ७ यांना आव्हान दिले आहे. २०२६ मधील दुरुस्तीनंतर शस्त्रक्रियेनंतर व्यक्तीला वेगळ्या लिंगाची ओळख अधिकृत कागदपत्रांमध्ये नोंदवण्याची तरतूद महिलांसाठी असलेल्या विशेष संरक्षणांवर परिणाम करू शकते, असा याचिकाकर्त्यांचा दावा आहे.

जैविक लिंग आणि लिंगओळख या दोन वेगळ्या संकल्पना असून, केवळ अधिकृत प्रमाणपत्राच्या आधारे महिलांसाठी राखीव असलेल्या प्रत्येक सुविधेचा अधिकार मिळू नये, अशी त्यांची भूमिका आहे.

याचिकेत महिला आरक्षण असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या जागा, महिलांच्या क्रीडा स्पर्धांमधील सहभाग, महिला कारागृहांतील निवासव्यवस्था, महिला वसतिगृहे आणि महिलांची झडती घेण्यासंबंधीचे नियम असे अनेक मुद्दे उपस्थित केले आहेत. काही न्यायालयीन निर्णयांचा दाखला देत, लिंगओळखीच्या प्रमाणपत्रामुळे महिला प्रवर्गातील जागा किंवा सुविधा मिळण्यासंबंधी कायदेशीर संदिग्धता निर्माण होत असल्याचे संघटनेचे म्हणणे आहे.

याचिकाकर्त्यांचे वकील अमित सिब्बल यांनी स्पष्ट केले की, ट्रान्सजेंडर व्यक्तींच्या ओळखीच्या अधिकाराला संघटनेचा विरोध नाही; मात्र जैविक महिलांसाठी कायद्याने राखून ठेवलेल्या संरक्षणांवर त्याचा परिणाम होऊ नये. सुनावणीदरम्यान न्यायमूर्ती बागची यांनी याचिकेत वेगळा मुद्दा उपस्थित झाल्याचे निरीक्षण नोंदवले. केंद्र सरकारचे सॉलिसिटर जनरल तुषार मेहता यांनीही महिला क्रीडा स्पर्धा, कारागृह आणि स्वतंत्र सुविधांबाबतचे प्रश्न केंद्राच्या उत्तरात समाविष्ट केले जातील, असे सांगितले.

मात्र, या वादाची दुसरी बाजूही तितकीच महत्त्वाची आहे. २०१४ मधील ऐतिहासिक 'नालसा विरुद्ध भारत सरकार' निकालात सर्वोच्च न्यायालयाने ट्रान्सजेंडर व्यक्तींना स्वतःची लिंगओळख निश्चित करण्याचा अधिकार, प्रतिष्ठा आणि समानतेचा घटनात्मक आधार मान्य केला होता. २०२६ मधील कायद्यातील दुरुस्तीविरोधात ट्रान्सजेंडर व्यक्तींनीही स्वतंत्र याचिका दाखल केल्या आहेत. स्व-ओळखीच्या अधिकारावर मर्यादा आणणे आणि वैद्यकीय प्रमाणपत्राची अट लादणे हे व्यक्तिस्वातंत्र्य व गोपनीयतेच्या अधिकारांचे उल्लंघन असल्याचा त्यांचा युक्तिवाद आहे.

म्हणूनच हा प्रश्न केवळ कोणाला महिला म्हणायचे, एवढ्यापुरता मर्यादित नाही. महिला आरक्षणाचा उद्देश, क्रीडा स्पर्धांमधील न्याय्य सहभाग, वैयक्तिक गोपनीयता, सुरक्षितता आणि ट्रान्सजेंडर व्यक्तींचा सन्मान या सर्वांचा घटनात्मक समतोल साधण्याचे आव्हान न्यायालयासमोर आहे. एका समूहाचे अधिकार सुरक्षित करण्यासाठी दुसऱ्या समूहाचे मूलभूत अधिकार नाकारले जाऊ नयेत, ही लोकशाहीची कसोटी आहे.

सर्वोच्च न्यायालयाने अद्याप या याचिकेच्या गुणवत्तेवर अंतिम निर्णय दिलेला नाही. त्यामुळे याचिकाकर्त्यांचे आरोप हे न्यायालयाने मान्य केलेले निष्कर्ष नाहीत. आता केंद्र सरकार काय भूमिका मांडते आणि न्यायालय या गुंतागुंतीच्या प्रश्नांवर कोणती घटनात्मक चौकट निश्चित करते, याकडे देशाचे लक्ष लागले आहे.

कारण या निकालाचा परिणाम केवळ एका कायद्यापुरता मर्यादित राहणार नाही; भारतात लिंगओळख, महिला हक्क आणि समानतेच्या संकल्पनांना कोणती कायदेशीर दिशा मिळणार, हेही त्यातून ठरणार आहे